The Lithuanian Weekly
THE LIGHTS

Published under EUCOM Civil Affairs Division Autorization Number UNDP 206
Responsible Publisher: K. MICKEVIČIUS
Responsible Printer: Haas & Cie., Augsburg
Circulation: 4000

Leidėjas — K. MICKEVIČIUS. Redaktoriai: V. ZAKARAUSKAS ir J. MIKELIŪNAS

Redakcija ir administracija: (13b) Augsburg-Hochfeld Baltic DP Camp.

Ein. sąsk. Bayerische Vereinsbank, Filiale Augsburg, Nr. 23073

Atskiro Nr. kaina 50 pf.

Žiburiai

LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS

IŠEINA KARTĄ PER SAVAITĘ, ŠEŠTADIENIAIS

65 (260) AUGSBURGAS, šeštadienis, 1949 m. rugpiūčio 20 d. V METAI

Neronas ir Atila tik Stalino šešėlis

Siaubingos deportacijos Lietuvoje

I. 1948 M. GEGUŽĖS 22 DIENOS TRĖMIMAI

1948 m. gegužės 22 d. yra viena iš tragiškiausių Lietuvos istorijoje. Gegužės 22 d. lietuvių tauta neteko viena diena daugiau kaip 100.000 gyventojų. Ir taip eina trėmimai vienas paskui kitą:

1945 metų rugsėjo mėn., toliau sekė 1946 m. vasario 16 d. trėmimas, 1947 metų gruodžio 19 d., 1948 gegužės 22 d. ir pagaliau 1949 kovo 24—27 d. d. ir birželio mėnesio trėmimai.

Ties šiais paskutiniais trėmimais ir noris daugiau sustoti, nes pirmieji yra daugiau ar mažiau aprašyti.

Gegužės 22 d. trėmimas yra skaitlesnis už visus ankstesnius trėmimus. Jis buvo parengtas su visu bolševikiniu skrupulumu, su daugidesniu, nei 1941 metų trėmimu.

Renka žinias

Dar kovo mėnesio pradžioje visose Lietuvos valsčiuose pasirodė rusų karininkų grupės. Jų skaičius svyravo tarp 10—20 valsčiuje, o miestuose, pagal gyventojų skaičių, jų buvo daug daugiau. Šie karininkai kažką dirbo uždarę nepaprastai slaptai, neprisileisdami net ir pačių patikimiausių vietinių komunistų. Buvo aišku, kad sudarinėja kažkokius sąrašus. Pasklido gandai, kad yra ruošiami mobilizaciniai planai, nes netrukus būsiąs karas. Jie sukėlė daugeliui entuziazmo, nes nieko Lietuvoje taip nelaukiama, kaip karo. Turi būti pasibaisėtina žmogaus padėtis, jei kare ieško išsigelbėjimo. Greitai visi karo entuziastai turėjo nusivilti, nes visi pajuto, kad bolševikai ruošia naują didžiulį masinį trėmimą.

Rusų karininkai pradėjo slankioti po kaimus, apklausinėdami vietinius gyventojus. Žinios buvo renkamos apie visus gyventojus ir nebuvo galima spręsti, kurį palies vežimas. Nė vienas gyventojas nebuvo apklaustas tiesiogiai. Apie kiekvieną žinios buvo renkamos iš [illegible]minių. Svarbiausiejі žinių buvo vietiniai užsimaskavę ir stribai. Pastarieji yra [illegible]suoti, kad dažniau ir daugiau vežtų, nes rusai leidžia [illegible]trėmimo dienom prisigrobti [illegible]ažnai tenka girdėti stribų [illegible]ėjimai: „O kad greičiau [illegible]jau nebeturiu ko valgyti", [illegible] privalgysime, kai trems, [illegible]kaip šventą dieną". Nors [illegible]ujaučia dieną, kada įvyks [illegible], bet jie jokiu būdu nesi[illegible]nes perspėti.

[illegible]ojų nuotaika labai krito. Visi slankiojo kampes iš kampo. Viskas buvo nemiela, o darbas iš rankų krito. Gyventojai, išgirdę mašinų ūžimą, viską metę bėgdavo mišką slėptis. Naktim niekas nemiegojo namie. Vieni išsikasę slėptuves miegojo pasislėpę žemėse, kiti pas kaimynus, kuriuos jautė, kad trėmimas nepalies. Daugiausia eidavo į mišką.

Naktimis vyrų, moterų ir vaikų knibždėjo pilni miškai. Sunku atpasakoti šiurpus vaizdas, kada naktim moterys ir vaikai lyjant sušalę turėjo tūnoti po medžiais.

Daugelis vaikų pradėjo sirgti. Padėtis buvo daugiau nei tragiška, bet išeities nebuvo: reikėjo slėptis, jei nenorėjai badu Sibire mirti.

Vargina žmones gandais

Bolševikai pajutę, kad žmonės yra labai sujudę, tyčiom pradėjo skelbti, kad trėmimų daugiau nebebūsią, ir visokiais būdais stengėsi žmones suraminti, sakydami, kad gyventojus tyčiom „banditai" gąsdina. Kad susilpnintų gyventojų budrumą, jie tyčiom retkarčiais vėl paleisdavo gandą, kad tą ir tą dieną trėmimai bus. Visų nervai nepaprastai įsitempdavo tą dieną. Už kiek laiko tie patys stribai vėl paleisdavo gandus, kad veš. Nuo to žmonės pervargdavo, pasidarė apatiški; kiti pradėdavo galvoti: kodėl mane turi būtinai vežti. Ypač sunku buvo žmonėms su mažais vaikais slėptis. Daugelis gyventojų pradėjo vėl namie nakvoti. Prieš trėmimą **bolševikai visus tremiamuosius apiplėšė, išreikalaudami iš jų mokesčius, kurių suma siekė daugiau ne 20.000 rb., ir jėga privertę išpirkti valstybinę paskolą. Tik po to tuos žmones ištrėmė.**

4—5 dienos prieš trėmimą buvo mobilizuotos visos mašinos, kurias mobilizavo neva kariuomenei pervežti valyt miškam. Bet svarbiausias tikslas buvo noras tik įgąsdinti vietinius gyventojus, kad miškuose nesislėptų.

Baisioji diena

Atėjo baisioj trėmimo diena. Dar saulei nešvitus, MVD „operatyvinės" grupės apsupo tremiamosios šeimos namus, ir stiprūs buožių smūgiai į duris prikėlė išsigandusius nelaimėlius iš lovų. Į vidų įsiveržė 5—10 rusų, lydimų vieno stribo. Patikrindavo, ar visi šeimos nariai yra namie, perskaitydavo kažkokį raštą, kad tas ir tas pilietis yra 10-čiai metų ištremiamas į Sibirą. Už ką ištremiama, nebuvo nurodoma. Ištremiamiesiem neva buvo leidžiama pasiimti maisto ir drabužių daugiau nei 100 klg, tačiau tikrumoje tai priklausė nuo operatyvinės grupės viršininko nuotaikos. Buvo atsitikimų, kad leido pasirinkti, kiek nori. Bet buvo ir atsitikimų, kad perpiaudavo duonos kepalą pusiau ir leido pasiimti tik atrėžtą kepalo pusę, sakydami: „Tau ir to greit nebereikės" . . .

Trėmimo vaizdai nepaprastai baisūs. Visur pilna rusų kareivių. Girdėti moterų ir vaikų klyksmai. Šen ir ten matyti gaisrai. Girdėti stiprūs šaudymai, kada rusai ir stribai apšaudydavo bėgančius slėptis žmones.

Rusam buvo duotas įsakymas šaudyti net moteris ir vaikus, jei tik pamatys juos bėgančius.

Sužeistiem kai kada buvo suteikta pagalba ir veždavo į ligoninę, bet tai nepaprastai retai . . . Dažniausiai sužeistiem nebuvo suteikta jokios pagalbos, nors buvo, sužeistų į vidurius. Sakysim. TOMKEVIČIUS, Šlapikų kaimo, Seirijų vls., Alytaus apskrityje, mirė pakelyje neaprašomosiose kančiose. Reikia pabrėžti, kad daug žmonių, ypač tie, kurie buvo patekę į rusų rankas, — tyčiom bėgo, nors matė, kad nepabėgs, nes vilties išbėgti nebuvo; tačiau jie bėgo, nenorėdami palikti savo tėvynės ir norėjo čia mirti, negu mirti neapkenčiamoje rusų žemėje.

Stribų siautėjimas

Nelaimingiesiems dar besiruošiant į kelionę, iš kurios jie gal jau niekuomet negrįš, stribai pradėdavo „turto suvisuomenimą" — daužyti langus, draskyti šventųjų paveikslus, laužyti baldus, deginti bites, griauti pečius. Grobdavo tiesiai iš šeimininkų rankų daiktus, nešdavo slėpti, kad kitą dieną atėję galėtų susirinkti tuos dalykus, kuriuos iš nelaimingųjų pačių liūdniausiu jų gyvenimo momentu buvo išplėšę stribai. Iš nelaimingųjų šaipydavos: „Ko verkiat — baltos meškos jus nuramins", arba: „Nieko, meškos ten išgyvena ir jūs išgyvensite".

Keikdavo ir vis ragindavo gyventojus greičiau išsinešdinti, nes tuo būdu daugiau turto atliktų stribams.

Kai žmonės pasiruošdavo, juos veždavo jų pačių arkliais į miestelį, kur iš anksto būdavo paruoštas spygliuotom vielom aptvertas gardas, į kurį suvarydavo nelaimingusius. Kartu į miestelį išvarydavo ir gyvulius, kurių baubimas maišėsi su moterų raudomis ir rusų keiksmais.

Gegužės 22 d. trėmimas vyko smarkiai lyjant. Nepaprastos kančios buvo tų motinų, kurios su vaikais šalo miške, bet **dar sunkesnę padėtis buvo tų motinų, kurios su vaikais pateko į tą gardą ir turėjo gulti į purvą, išmindžiotą daugelio kojų, kartu su vaikais ir laukti kitos dienos ryto.**

Kitą rytą, ant greitųjų, buvo „sudaromos" bylos. Šaukdavo iš eilės **gyventojus ir versdavo pasirašyti, kad savu noru išvyksta, bėgdami nuo „banditų".**

Visi, kurie sutiko pasirašyti, — jų buvo maža —, buvo apgyvendinti Sibire lengvesnėse sąlygose, kiti visi blogesnėse. Paskui atvažiuodavo mašinos, visi tremiamieji suvaromi į jas ir išvežami į geležinkelio stotis, kur stovėdavo jau parengti vagonų ešalonai su spygliuotomis vielomis ant vagonų langelių. Iš čia išveždavo nelaimingusius į svetimą kraštą bado mirčiai.

Nesinori tikėti, kad tai įvyksta XX amžiuje. Visa tai matydamas, pradedi visa širdimi nekęsti vakariečių, kurie tuo laiku sėdi prie apvalių stalų su kanibalais ir svarsto įvairias žmogaus teisėm „ginti" rezoliucijas, kurie jaudinasi ir protestuoja dėl 10 graikų profsąjunginių narių, tokių pat kaip niekšai stribai Lietuvoje, ir kurie nesijaudina, kada milijonai žmonių yra iššudoma.

Su tremiamaisiais visą laiką yra elgiamasi labai žiauriai — patyčios, buožių smūgiai lydi juos . . . Ypač žiaurumu pasižymi „katiušos" ir stribų moters. Jos akmenim puola, spardo, spiaudo nelaimingusius. Patys rusai stengiasi sudaryti iškilmingą, šventišką nuotaiką. Išsipuošą angliškais ir amerikoniškais drabužiais, vaikšto po miestą ir demonstruoja. Vakarop, po darbo, jiem prasideda balius.

Dėl pagrobto turto iš nelaimingųjų įvyksta visuomet muštynės. Per šias dienas žūsta milijonai turto, kurį išdrabsto nuovokos neturį rusai ir vietiniai išsigimėliai. Sunaikinamas turtas, kurį žmonės per daugelį metų savo kruvinu prakaitu įgijo, krovė. Sunaikinamos gėrybės ir pasikesinama į brangiausį žmogaus turtą — gyvybę.

Tūkstančiai gyvulių, kurie būna suvaromi į miestelius — daugumas išstimpa. Juos išmeta netoli miestelio, ir oras būna apylinkėse nežmoniškai nuodėtas.

Išlydi himnas ir varpai.

Išvežamųjų daugelis laikosi išdidžiai. **Gieda Tautos Himną ir partizanų dainas, pasigirsta šauksmai: vistiek mūsų nenugalės. Nelaimingusius lydi varpai, kuriuos gal jie girdi paskutinį kartą. Ir dingsta tremiamieji kelių posūkiuose.**

Didesniuose miestuose išvežimo dieną visos gatvės užplūstos raitosios milicijos, MVD mokyklų auklėtinių ir kariuomenės. Ties

Perkelta į 6 psl.

A. Valeška

Tremtiniai

Rengiamasi IRO likvidacijai

DP KONSULTACIJOS TIKSLAI

Nors kuriant IRO buvo aiškiai nustatytas jos veiklos terminas 1950 m. birželio 30 d., tačiau pasirodė, kad jai pastatyto uždavinio — DP problemos likvidavimo — nepavyks išspręsti per šį laiką; todėl jau praėjusių metų pabaigoje imta galvoti apie IRO darbo pratęsimą.

Tolyn vis labiau aiškėjant, kad 1950 m. birželio 30 d. šimtai tūkstančių tremtinių liks ten, kur jie dabar yra, augo kartu ir viltis, kad IRO darbas bus pratęstas. Tačiau paskutinė IRO generalinės tarybos sesija, įvykusi š. m. birželio pabaigoje, išblaškė šitas viltis. Iš įvairių valstybių atstovų pareiškimų paaiškėjo, kad ateinančių metų birželio 30 d. yra galutinis terminas IRO darbui baigti.

Nepaisant IRO administracijos pasiūlymų ir šalpos organizacijų bendro memorandumo, generalinės tarybos nariai savo atstovaujamų vyriausybių vardu pareiškė, kad jokių papildomų kreditų tremtinių reikalams po 1950 m. birželio 30 d. nebus skiriama ir IRO savo darbą turi pabaigti nustatytu terminu.

Šiuo metu yra apie 700.000 tremtinių IRO globoje ir jų tarpe apie 500.000 gaunančių IRO paramą. Be abejo, iki kitų metų birželio 30 d. dar daug tremtinių bus įkurdinta įvairiuose kraštuose, tačiau manoma, kad apie 300.000 DP dar liks dabartinėje būklėje, ir jų globos nutraukimas sudarys nemaža problemą.

Todėl jau dabar norima šią problemą palengvinti, iš vienos pusės dedant pastangų kiek galima daugiau tremtinių įkurdinti, o iš kitos pusės uždarant priėmimą naujų tremtinių į IRO globą. Tokiu būdu paskutinis terminas kreiptis į IRO kontrolinius centrus su prašymu, kad suteiktų IRO globą arba paramą emigracijai, yra nustatytas š m. rugpiūčio 31 d. Įkurdinimui pagreitinti IRO centro Ženevoje yra įsakytas visų tremtinių, gaunančių IRO šalpą, apklausinėjimas—konsultacija, kuri prancūzų zonoje beveik jau įvykdyta, o amerikiečių zonoje pradėta rugpiūčio 1d. ir bus užbaigta spalių pabaigoje. Šios konsultacijos tikslas yra paraginti kiekvieną tremtinį, kuris dar nėra pradėjęs jokių konkrečių žygių įsikurdinti, apsispręsti, kaip jis tvarkys savo artimiausią ateitį.

IRO centre Ženevoje vienų buvo manoma, kad tokia konsultacija tepridės tik dar vieną raštelį prie kiekvieno tremtinio registracijos dokumentų, o daugiau nieko teigiamo neduos; kitų gi nuomone—šios konsultacijos metu visi tremtiniai pasirinks kurį nors praktišką sprendimą, kurį bus galima tuojau įvykdyti. Dar kitų norėta laiktytis vidurio tarp abiejų šių nuomonių ir tikėtis, kad konsultacija padės apsispręsti svyruojantiems arba delsiantiems, o taip pat suteiks galimumo surinkti žinias, kiek yra stovyklose tremtinių, kurie negali niekur emigruoti.

Iš konsultacijos išskiriami tie tremtiniai, kurie jau yra pradėję konkrečius žygius emigracijai, t. y. tie, kurie yra gavę savo darbo ir buto garantijoms „EC numerius", kurių kvietimai vykti į Kanadą yra pasiekę IRO areajos įkurdinimo valdininką, arba kurie yra užsiregistravę vykti į Australiją ir netrukus galės būti pristatyti Australijos misijai patikrinimui, arba tie, kurie yra užsiregistravę ir vieno mėnesio laikotarpyj galės buti pristatyti kurio nors kito krašto misijai, arba pagaliau tie, kurie turi individualines vizas į kurį nors kraštą.

Taip pat nebus klausinėjami tie, kurie yra pareiškę norą repatriuoti, arba kurie yra prašę registracijos valdininko paieškoti jų giminių tėvynėje.

Visi kiti (klausinėjami tik šeimos galvos) bus klausiami, kur jie mano įsikurti. Jei klausiamasis pareiškia norą vykti į tokį kraštą, kurį iš tikro yra galimumas išvykti, tai apie jį tuojau pranešama IRO įkurdinimo valdininkui, kad pastarasis atliktų reikalingus formalumus.

Jeigu nėra realių salygų išvykti į tą kraštą, kurį tremtinys pasirenka, tai konsultacija vykdąs IRO valdininkas siūlo kitą sprendimą, kurį būtų galima įvykdyti. Tuo atvejų, kai tremtinys atsisako nuo jam pasiūlyto sprendimo, pats nepatiekdamas kito realaus sprendimo, apie jį pranešama atitinkamam IRO valdininkui (eligibility officer), kuris persvarsto jo statusą ir radęs reikalo palieka tik teisinę IRO globą, be šalpos ir be paramos emigracijai. Tuo atveju užinteresuotas tremtinys gali apeliuoti į zonos vyriausiąją IRO būstinę.

Savaime suprantama, tam tikrai tremtinių daliai (seno amžiaus, ligoniai, invalidai ir pan.) negalima rasti jokio realaus sprendimo nei emigruojant, nei įkurdinant vokiečių ūkyje. Todėl konsultacijos metu jie bus įskaityti į atskirą „neįkurdinamųjų" grupę ir tokiu būdu bus surinktos žinios, kiek iš viso yra tremtinių, kurie ir po 1950 m. birželio 30 d. negalės savarankiškai verstis ir bus reikalingi globos.

Dar vieną grupę sudarys tie žmonės, kurie nenorės ar negalės emigruoti, kurie tačiau yra pajėgūs užsidirbti sau duoną vietiniame ūkyje. Bus rūpinamasi nedelsiant pervesti tuos žmones į vokiečių ūkį.

Tokiu būdu bus stengiamasi kiek galint suredukuoti šelpiamų tremtinių skaičių dar prieš 1950 metų birželio mėn. 30 d., o kartu ir išaiškinti, kiek liks tokių, kurių globa ir toliau reikės rūpintis. Kartu tikimasi, kad konsultacijos metu, realiai pavaizdavus kiekvienai šeimai jos emigracijos galimumus, o kartu ir ateities perspektyvas, be IRO šalpos daugelis tremtinių apsispręs už grįžimą į savo kilmės kraštus ir taip dar labiau sumažės tremtinių likutis po 1950 metų birželio mėn.

Besiruošiant konsultacijai, **kiekvienam pravartu susipažinti, kokie iš tikro dabar yra galimumai emigruoti** ir rimtai pagalvoti, kas pasirinkti, kad konsultacijos metu nepadarytų sprendimų greitomis ir neapgalvotai. Jei kas yra apsisprendęs vykti į JAV, tai eidamas į konsultaciją turi pasiimti artimų giminių laišką, kuriame jie žada atsiųsti darbo ir buto garantiją, arba kurį kitą įrodymą, kad jis garantijas turi arba jas netrukus gaus. Pasirinkę Kanadą turi turėti įrodymų, kad Kanadoje gyvenančių giminių ar artimųjų yra sudaryti atitinkami dokumentai jam atsikviesti. Be kvietimų į Kanadą tegali šiuo metu vykti tik vienungės moterys kaip tarnaitės arba kaip gailestingosios seserys.

Australiją galima laisvai pasirinkti, jei šeimoje nedarbingų narių skaičius nėra didesnis už darbingųjų skaičių.

Prancūzijon galima vykti žemės ūkio darbams.

Į kitus kraštus vykti tėra labai nereikšmingi galimumai, nebent kas gali individualiniu būdu pasirūpinti vizą, nors ir numatomi ateityje riboti galimumai vykti į Venecuelą, Braziliją.

Apie esamus emigracijos galimumus kiekvienas gali sužinoti pas savo stovyklos įkurdinimo valdininką.

B.

VLIK lieka Europoje

Iš kompetentingų šaltinių patyrėm, kad ryšium su emigracija, žmonių bei lėšų taupymu, o taip pat politinio tikslingumo ir konsolidacijos sumetimais VLIKo bei VT organizaciniai vidaus persitvarkymai visų VLIKą sudarančių grupių susitarimu sėkmingai baigti.

VLIKAs bei VT ir toliau lieka Europoje. VT sudaryta iš 5 narių, kurie vadovauja penkioms pagrindinėms darbo sritims: užsienių reikalams, informacijai, tautinio potencialo išlaikymui, finansams, krašto atstatymui. VLIKo pirmininkas sykiu eina ir VT pirmininko pareigas. Juo yra Kr. Dem. Partijos atstovas, ligšiolinis VLIKo pirmininkas. VT nariai ir sykiu pirmininko pavaduotojai yra atstovai šių grupių: Valstiečių Liaudininkų Sąjungos, Socialdemokratų Partijos, Lietuvių Fronto, o sekretorius — Lietuvių Tautinio Sąjūdžio atstovas.

Sutarta praktiškai spręsti ir tuos klausimus, dėl kurių grupių nusistatymų skirtingumai yra principinio pobūdžio.

Ką veikia sovietų armijos dezertyrai

Panašiai kaip Kravčenko ir Tokajevas, pabėgęs į Vakarus sovietų armijos pulk. lt. S. **Vogulovas** Munchene išeinančiame „Abendzeitung" neseniai korespondentui pareiškė, kad Vokietijos sovietų zonoje esą likviduota tūkstančiai sovietų okupacinių pajėgų kareivių ir karininkų „už valstybės išdavimą". Apie 10.000 esą koncentracijos stovyklose rytinėj Vokietijoj; didžiausia koncentracijos stovykla yra rusų kaliniams Bautzene. **Kas mėnesį dezertyruoja 5000 sovietų armijos karių į va[illegible]rinę Vokietiją.** Vien tik amerikiečių zonoje esą mažų mažiausia 30.000 dezertyrų, kurie iš dalies jau **susibū[illegible] į pasipriešimimo grupes.** Vogulovas sako, kad tos organizacijos, kurių steigime jis dalyvavęs, tinkamu momentu galėtų būti panaudotas prieš bolševistinius prispaudėjus. Vogulovas vakarinėj Vokietijoj yra išleidęs rusų kalba brošiūrą, kuri vadinasi „Nuo Stalingrado į Berlyną", aprašydamas, kaip jis marš. Žukovo vadovaujamoj I gudų armijoj žygiavo nuo Stalingrado iki Berlyno.

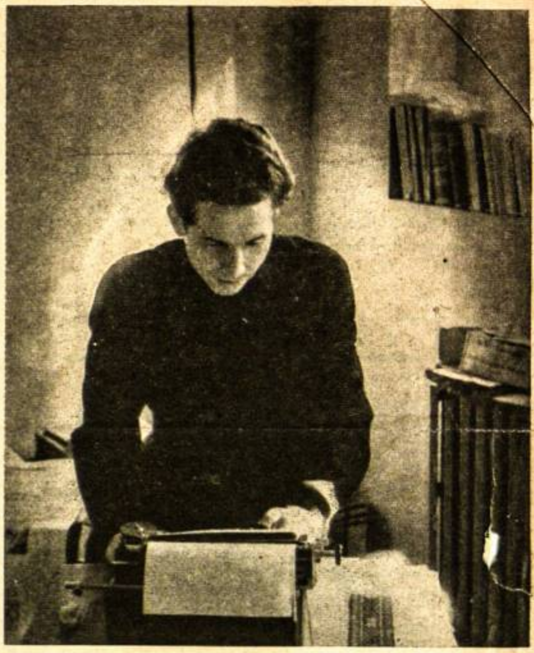

Kun. V. Šarka (gim. 1922 m. Kaniūkų km., Dūkšto vis. Švenčionių aps.) nuo 1948 m. vasaros su vilniečiui lietuviui įprastu uolumu bei nuoširdumu dirba Grohno pareinamojoj emigracinėj stovykloj. Čia jį matome kuklioje savo darbo patalpoje. Dabar kas mėnuo per Grohno stovyklą pravažiuoja apie 2000 lietuvių į užjūrį. Kun. Šarka, būdamas stovyklos katalikų bažnyčios rektorius, aptarnauja ne tik religinius išvykstančiųjų reikalus, bet drauge yra didžiausias lietuviškosios spaudos bei knygos platintojas, atsisveikinimo su Europa pobūvių organizatorius ir aplamai eina čia nesamo vietos lietuvių apylinkės komiteto pareigas. Jis reguliariai tvarko išvykstančių lietuvių kartoteką ir informuoja JAV lietuvių spaudą apie jų atvykimą.

Pr. Urbučio nuotr.

Kodėl žydai deportuojami Sibiran?

STALINAS RENGIASI GINKLUOTAM KONFLIKTUI

Negalima neatkreipti dėmesio į neseniai spaudoje paskelbtas žinias apie antisemitinį sąjūdį Sovietų Rusijoj ir apie žydų masinį deportavimą į Sibirą. Tas žinias iškėlė rabinas Benjamin Schultz, žydų sąjungos prieš komunizmą pirmininkas, savo memorandume, įteiktame Jungtinių Tautų generaliniam sekretoriui Trygve Lie. Memorandume detaliai ir dokumentaliai nurodoma, kad Ukrainos ir Gudijos žydai yra skubiai, masiškai ir brutaliai deportuojami vergų darbams į Archangelską ir Sibirą. Ši **žiauri deportavimo programa jau paliestusi apie keturis šimtus tūkstančių žydų.**

Žydų deportavimui rabinas Schultz nurodo du motyvus. Ukraina ir Gudija yra pasieninės valstybės. Ten gyvena šimtai tūkstančių žydų. Anot rabino Schultz, diktatorius Stalinas, kaip ir caras 1914 metais, išveža žydų šeimas toliau iš pasienių dėl to, kad nepasitiki jų ištikimumui šiam tironiškam režimui. Tokie elementai turį būti laikomi Rusijos gilumoj, nes laikyti juos pasienyje karo atveju esą pavojingą. Memorandume yra pabrėžiama, kad Stalinas „rengiasi prie tarptautinio konflikto". Tai bus dar vienas neužginčijamas įrodymas, kad **Stalinas rengiasi ginkluotam konfliktui — karui.**

Antras motyvas, dėl ko persekiojami žydai sovietijoj, esąs tas, kad Stalinas tuo **nori patenkinti antisemitinio sąjūdžio vadus.** Esą Ukrainoj ir Gudijoj antisemitinis jausmas visuomet buvo stiprus. Ypač stipriai persekiojami žydai intelektualai. Nurodama, kad toksai žymus žydų rašytojas, kaip Itzik Pfeffer, prieš kiek laiko staiga dingęs ir šiandien nieks nežino kur jis yra, kas su juo atsitiko.

Prieškomunistiškoji Amerikos žydų sąjunga (American Jewish League Against Communism) kreipiasi į Jungtinių Tautų organizaciją padaryti žygių, kad sovietija sustotų mindžiojus po kojų žmogaus teises, kad sulaikytų deportacijas, kad grąžintų išvežtuosius ir kad sugrąžintiesiems būtų laiduotos civilinės teisės.

Ta proga galima pridėti dar ir tai, kad šių dienų spaudos komunikatai praneša, kad sovietai iš visų pasienių **gabena lauk Stalinui neištikimus arba neištikimume įtariamus elementus.** Pranešama, kad ir patiems rusams nedaroma išimčių. Stipriai paliestos ne tik Baltijos valstybės, bet Kaukazas ir kiti kraštai. Pranešta, kad iš Lietuvos, Latvijos ir Estijos yra išvežta per 2[illegible].000 asmenų.

Ar tai nėra aiškus įr[illegible]mas, kad Kremlius rengiasi ka[illegible]? Argi, pagaliau, stebėtina, [illegible] yra įsteigta Šiaurės Atlanto Saugumo paktas ir jei prez. [illegible]manas reikalauja Kongreso asign[illegible] didesnes pinigų sumas paktą pasirašiusioms valstybėms apginkluoti?

(Dr.)

Lietuviai Amerikos universitetuose

New York (LAIC) — University of British Columbia, Vancouver, B. C., profesorius Juozas J. Raymond - Rimavičius, filologas, yra išrinktas slavų ir rytų Europos kalbų mokytojų draugijos pirmininku Kanadoje.

Šia proga galima priminti, kad visa eilė lietuvių profesorių dėsto rusų ir lenkų literatūrą: V. Krėvė-Mickevičius, K. Grinius, dr. J. Pajaujis, dr. A. Trimakas, J. Tūbelienė. Kiti kalbininkai dėsto vokiečių ir prancūzų kalbas: A. Salys, A. Senn, A. Kučas, Ant. Vaičiulaitis ir t.t.

New Yorko Fordham universitete, be prof. K. Račkausko, yra du jauni amerikiečiai: psichologijos Associate Prof. dr. J. F. Kubis ir botanikos ir bakteriologijos Assistant Prof. dr. E. R. Vitkus.

Lenkų spauda praneš[illegible] Ottawos universiteto p[illegible] rytų Europos tyrinėjimų [illegible]tute lenkų literatūros ist[illegible] kritiką dėsto (prancūziška[illegible]liškai ir lenkiškai) Jadvy[illegible]szus, M. A., kuri seni[illegible] lenkų literatūrą Briuselio [illegible]sitete, Belgijoje.

Praga. Cekoslovakijos k[illegible] partijas aną sekmadienį pra[illegible] pagal valymo akciją esą iš[illegible] narių sąrašų išbraukta 250.0[illegible] Komunistų laikraštis „P[illegible]" pareiškia, kad dabar parti[illegible] 1,75 mil. narių, o kandidatų[illegible] milijonį.

Paryžius. Ien saloje [illegible] Prancuzijos exmaršalas [illegible] kuriam jau 93 metai, a[illegible] mirties. Jis jau nieko n[illegible] nebeskaitąs ir valandų v[illegible]sėdįs savo atraminėj kėdė[illegible]

Po Apaštalų Sosto dekreto

J. KUZMICKIS

Mūsų spauda jau informavo lietuvių visuomenę apie liepos 13 d. paskelbtą Apaštalų Sosto dekretą, kuriuo užsitraukia ekskomunikos bausmę:

a) kiekvienas katalikas, kuris laisva valia ir sąmoningai priklauso komunistų partijai arba remia ją;

b) kiekvienas katalikas, kuris leidžia, platina ar skaito komunistų spaudą arba bendradarbiauja joje;

c) kiekvienas katalikas, kuris pripažįsta, o ypač kuris gina ir skleidžia materialistinę ir antikrikščionišką komunizmo doktriną.

Vadinasi, minimas dekretas iš esmės pasisako prieš ateizmą, kuris sudaro visą komunistinės doktrinos minties ir veiklos sistemą.

*

„Kraštutinė linija, kurią Vatikanas nubrėžė ryšium su komunizmu, yra tiktai formalus pripažinimas nuo seniai egzistuojančio karo stovio" — Die Welt (93)

Komunizmas, apėmęs didžiulius Rusijos plotus, nuo pat pradžios paskelbė kovą Kat. Bažnyčiai. Šitą kovą jis atkakliai ir be jokio gailestingumo tęsia ir toliau. Juk labai iškalbingas faktas, kad katalikiškosios Lietuvos Kaune, kur buvo visa eilė bažnyčių ir gražus skaičius kunigų, pagal paskutines žinias, **atvira yra tiktai katedra, o laisvas vos vienas katalikų kunigas...**

Sąmoningam katalikui visuomet labai naiviai skambėjo apgaulingų arba apakusių ir neišmanančių (ypač Vakaruose) komunizmo propagandininkų pasakos apie tariamą tikėjimo laisvę komunizmo pavergtuose kraštuose. Juk netgi Karolis Marksas religiją pavadino „liaudies opiumu"...

Dabartinį materialistinį ir marksistinį Rusijos vaizdą savo vizijoje regėjo jau F. Dostojevskis . . .

1878 m., taigi 40 metų prieš bolševikų revoliuciją, „Brolių Karamazovų apysakoje davė jis skyrių — „Legendą apie didįjį inkvizitorių". W. Solovjevas, N. Berdiajevas ir kiti filosofai šį skyrių laikė didžiojo psichologo, metafiziko ir kūrėjo kūrybos apogėjumi.

„Inkvizitorius" — nepaprastai pavykusi satanizmo kreacija — XVI a. kalba Sevilijoje Kristaus vizijai. Tas demonas nustato tokias savo doktrinos tezes:

Laisvė gali būti duodama tiktai išrinktiesiems; Kristaus mokslas negali būti derinamas prie mažųjų gyvenimo: jie kaip tik labiausiai neapkenčia laisvės ir bijosi jos; jie nepaneša savo sąžinės naštos; jie ilgisi to, kuriam galėtų pavesti visą atsakingumą už savo veiksmus kartu su laisve, o patys tenori naudotis kasdiene duona ir paklusumu. Kitas liaudies troškimas — susiburti į vieną didelį visų žmonių skruzdėlyną...

Tik gerai įsiskaitykime į demono žodžius ir atsiminkime komunizmo vergijoje esančius „laisvuosius":

— Bet mes įrodysime, kad jie yra silpni, kad jie yra tik skurdūs vaikai ir kad vaikų laimė yra daug malonesnė, negu kas kitas. Jie tada pasidarys kuklūs, žiūrės į mus ir glausis prie mūsų kaip viščiukai prie perekšlės. Ir jie mumis be galo stebėsis, kad mes esame tokie galingi ir gudrūs ir kad mes įstengėm sutramdyti milijoninę minią. Netekusi jėgų ji drebės prieš mūsų pyktį, jos dvasia taps nusižeminusi ir jos akys bus gausingos ašarom, kaip akys vaikų arba moterų. Tačiau lygiai taip lengvai kaip verkti, galės jie pagal kiekvieną mūsų mostą ir džiūgauti, linksmintis, pasiduoti skaidriam džiūgesiui ir nerūpestingom vaikų dainom... (Vinco Kazoko vertimas)

Šiandien visa tai jau nebe legenda. Tau jau kruvina tikrovė, apėmusi ne tik visą Rusiją, bet ir Lietuvą, Vengriją, Rumuniją... Komunizmo mesta alternatyva aiški:

— Arba už duoną ir gyvybę atiduokite visą žmogiškąją laisvę, arba — mirtis!...

Taigi, pirštinė, kurią dabar visu griežtumu pakėlė Bažnyčia, kovos pirštinė buvo mesta 1917 m.

*

„Kova tarp Romos ir Maskvos, kovojančio komunizmo sostinės, įėjo į lemiamą fazę. Kraštuose, kuriuose viešpatauja komunistinis režimas, likimas kat. Bažnyčią veda į naują Golgotą, kuri bus sunki, bet kuri turi baigtis Kristaus principų pergale...

VATIKANO radijas

K. Marksas ir F. Engelss „Komunistų Partijos Manifeste" (1848) rašė:

— Sąžinės ir tikėjimo laisvės idėjos teišreiškė tiktai laisvos konkurencijos viešpatavimą sąžinės srityje... Komunistų revolucija... griežčiausiu būda atsiplėšia nuo idealų, paveldėtų iš praeities...

J. Stalinas tą „Manifestą" pavadino „marksizmo giesmių giesme".

Analogiškus žodžius randame ir F. Dostojevskio „Inkvizitoriuje":

— Jeigu Tu būtum paėmęs kardą ir užsidėjęs valdovo purpurą, Tu būtum įkūręs pasaulinę viešpatiją ir atnešęs pasauliui taiką. Juk iš tikrųjų, kas gi kitas turėtų valdyti žmones, jei ne tie, kurių rankose yra žmonių sąžinė ir duona? Todėl mes griebėmės cezarių kardo, ir kadangi mes to griebėmės, tad aišku, mes atmetėm Tave ir pasekėm juo...

Komunizmas tikrai griebėsi cezarių kardo ir dabar nuo jo vadų malonės pradeda priklausyti pavergtų tautų žmonių duona ir sąžinė. Pavyzdžių yra daugiau nei reikia. O klasiškiausias yra Vengrijos Primo Kardinolo Juozapo Mindszenty pavyzdys: jis, kaip vienas žurnalistas pasakė, šiandien yra tik judantis lavonas.

O, tačiau, Kardinolo Mindszenty ir kitų kankinių pavyzdys yra galingesnis už bet kokį ginklą: Vatikano radijo pranešimu, minėto Kardinolo byla prisidėjo prie Apaštalų Sosto ekskomunikos paskelbimo. Kokios gi bus tos ekskomunikos pasėkos, prancūzų „Le Monde" nuomone, dar negalima pramatyti: visuose okupuotose kraštuose komunistai mokėjo maestriškai jungti priešvartą ir priespaudą **su ištiestos rankos politika;** dabar tai jiems jau nebegalima.

Ir iš tikrųjų: ilgą laiką komunizmas turėjo du mastus religijos atžvilgiu — vieną savo veiksmams, antrą — propagandai. Savo pasistatytą uždavinį — su šaknimis išrauti „religinius prietarus" — komunizmas realizavo sistematingai, nuosekliai ir be jokio gailesčio. Tačiau propaganda visa tai mokėjo „pateisinti": juk, komunistų propagandos mintimi, ir Kard. Mindszinty buvo teisiamas ne už religinius, bet už „priešvalstybinius" veiksmus.

Mes, lietuviai, turime žinoti, kad po liepos 13 d. dekreto paskelbimo mes negalime skaityti okupuotoje Lietuvoje leidžiamų komunistinių laikraščių ir, apskritai, leidinių. Kas dėl kokių racionalių priežąčių norėtų juos skaityti, turi gauti savo vyskupo leidimą.

Taigi, kova pasiekė lemiamą fazę. Bažnyčia tvirtai įsitikinusi, kad tą kovą Ji laimės. Reikia tiktai , kad visi Jos tikintieji būtų drausmingi ir mokėtų paklusti Ap. Sostui. Mes negalime būti nelogiški: jeigu mes esame su Kristumi, negalime būti su tais, kurie pasirinko Antikristą ir dirba jo karalystės išplėtimui.

VLADA PROSČIŪNAITĖ

* * *

Iš gilumos širdies dažnai pavydžiu jums
šiltų tėvynės meilės rimų;
nors kvapą tėviškės arimų
jaučiu kasnakt sunkiam sapne,
ir Kauno senmiesty regiu bažnyčių bokštus.
ir Invalidų apeigas vakarines
regiu Vienybės aikštėje puošnioj.
Bet nežinau kodėl — jokioj dainoj
aš negaliu šiam sapnui rasti rimų
ir nedainuoju tėviškės arimų,
ir Invalidų apeigos Vienybės aikštėje puošnioj
nenuaidi dainoj.

Dažnai pavydžiu jums, bičiuliai mano,
tylių elegijų arba patetiškų dainų
apie tą valandą, kai versime namų
taip jaukiai girgždančias duris . . .
Ir rodos jums — kažkas atris
nuo mūs širdžių tremties likimo uolą,
o sūnūs, lyg galingi milžinai,
tėvynėn parneša nūnai
ir išmintį ir jėgą raumenų . . .
O kaip dažnai
aš tų herojiškų dainų
jums tylią valandą pavydžiu . . .

O man vis rodosi kitaip:
tą valandėlę, kai
jokie į debesis besiremią kalnai
mūs begalinių lygumų ramybės nebedrumstų,
ir kai gimtosios žemės grumstą
nedrąsiai vėl palieštų koja;
kai virš galvų pranertų suplasnojus
ir vėl lietuviškoji kregždė;
kai Dievo Angelą bažnytkaimio varpai
sodriu skambėjimu lydėtų per dirvonus,
ir sugirgždėtų svirtis vėl lietuviškam viensėdy;
Ir kai lėtai
nustos skambėję iš bažnytkaimio varpai,
ir paskutiniai skardūs dūžiai
papievių miglosna sukris, —
tada — man rodosi — nuo laimės pliš
krūtinėje širdis . . .

Grėsmingos Petrinės

A. GRAŽIŪNAS

Jau buvo gerokai praaušę, tr atsibudęs Lalas daugiau nebeužmigo. Tad išėjo į prieklėtį ir, atsisėdęs ant laiptelių, užsidegė pypkę. Sapnas apie savo paties mirtį buvo jam palikęs biaurų įspūdį, tad sugižęs jis žiūrėjo į savo palėkusias trobas, prišeikštą kiemą bei girtas tvoras ir papsėdamas spiaudė ant priešais gulinčio akmens, lyg ir tas būtų kaltas dėl jo subiurusios nuotaikos.

Nesmagu jam pasidarė, kai ir prisiminė, kokius pokštus jis krėtė prieš Petrines. Tuomet jį buvo apėmusi širdis, ir labai jau jį kniete užmesti kitiems žarijų už apykaklės. Bet dabar, kai viskas buvo jau praėję, nebesmagu buvo, taį prisiminus. Pasijuoks šungalviai. Net ir tas paršo koja Šniukas.

Šniuką prisiminus, vėl jam širdis suvirė. Kad dar ir tasai mėšlo garas gali iš jo pasijuokti, Lalui ir buvo pikčiausia, nes Šniuką jis kaip tik ir laikė didžiausiu viso ko kaltininku. Juk jis taip elgėsi ne dėl to, kad sūnus paskui mergos uodegą zylioja. Tam jis ir bernas. Bet kad ta merga buvo Šniuko duktė štai kas buvo Lalui ašaka gerklėj. Šniukas buvo jau perdaug jam po nagu įlindęs.

Kad jis stengėsi pasirodyti ne koks šapas esąs, žinoma, Lalui dėl to galvos būtų neskaudėję, nors ir nebuvo kam ten dideliu dėtis. Dėl jo tegul kitas nors su karūna vaikšto. Bet kai toks su uolaktim per kaimus ėjęs siuvėjukas dėjosi viso pasaulio išmintį vienas išlaižęs ir įžuliai kitiems į akį šoko, Lalas šito negalėjo pakęsti. Juo labiau, kad kaip tik jam pačiam Šniukas taip ir šoko į akį. Gi jis jau buvo toks žmogus, kad niekad nesidėjo pasaulio bamba, bet negalėjo ir pakęsti, jei kitas prieš jį labai aukštai kuodą kėlė. Tuomet Lalą apimdavo atkaklumas nebenusileisti ir parodyt, kad ir jis šio to vertas. Tad dėl tokio Šniuko užsimojimo aukštai keltis prieš Lalą ir pradėjo jie stygų nebesuleisti. Ir Lalas juo labiau užsispyrė, kad jautėsi ligi šiol kaime net pirmavęs.

Šventą teisybę kalbant, reikia pripažinti, kad iš tikro kaimynai Lalo kokiu išminties bokštu nelaikė. Ne retai ir dantį į jį pagaląsdavo, nes buvo ne tik nusilaibinęs ūkininkas, bet vis dar ir kokio kumeliams juoko padarydavo, mėgindamas, anot kaimynų, per galvą kelines mautis. Mat, prašmatni galva Lalą nuolat išmušdavo iš vagos. Jon vis įstrigdavo koks nors šaunus sumanymas. O kai tik toks sumanymas jam į galvą ateidavo, tai jis ir pradėdavo sau posmuoti visokius nebūtus daiktus, kol, taip beposmuodamas, tiesiog zuikį sau galvon įsivarydavo.

Įpratęs pats su savim kalbėtis, kur tik eidamas, sau po nosim švagždėjo ir švagždėjo. Kartais į tas savo kalbas taip įsileisdavo, kad pradėdavo net pusbalsiu kalbėti ir skėtriot rankomis.

— Ką gi čia taip vienas pats kalbi? — kitas kaimynų tyčia, būdavo, paklausia, užtikę jį taip su savim besikalbantį.

— Poteriauju, žmogau, poteriauju, — staiga susigriebęs ir nenorėdamas išsiduoti, sakydavo jis.

Bet iš tikro į poterius Lalas nebuvo jau toks greitas. Vietoj poteriavęs, jis daug mieliau su savim pačiu *aptardavo* kokį nepaprastą savo sumanymą. Tik taip beaptardinėdamas, jis tą dalyką tiek sau įsikalbėdavo, jog nė šventieji nebūtų jį įtikinę, kad jis čia tik vandenį piestoj grūda. Galėjai nors baslį jam ant galvos tašyti, o jis gyduriuodamas davė savo, nes, kaip jis sau tai vaizdavosi, jam turėjo išeiti toks caca dalykėlis, kad geresnio nė nenorėk. Tik per tuos didelius sumanymus pražūdavo tvarka jo namuose. Kokiam naujam prasimanymui šovus jam į galvą, jis tiek pasirodydavo Lalui patrauklus, jog šis niekaip negalėjo atsispirti pagundai ir dėl jo pamesdavo visus kitus darbus, nors laukas gulėjo neartas ar javas dirvoj biro. Tad užsitraukdavo jam visoki darbai ir suirdavo jų eilė. Jau reikdavo rugius piauti, o jo šienai dar buvo nejudinti, laikas buvo pūdymą akėti, o jo dar buvo nearta. Gi dar, žiūrėk, tokiu metu pasirodydavo, kad nebėra nė pagalio malkos arba nė krislo miltų duonai, nes kai reikėjo malkas vežti ar malinį nusimalti, jis irgi bėgiojo lyg katinas su pūsle su kokiu savo prasimanymu.

Bet ir iš tų jo sumanymų paprastai tik piš teišeidavo. Kai pradėdavo ką sumanęs vykdyti, dažniausiai pasirodydavo, kad tokiam dalykui įvykinti reikia daug laiko, neišeina, kaip jis buvo sau vaizdavęsis, tad visas dalyko žavumas jam ir pražūdavo. O kai tik dalykas pasidarydavo jam nebepatrauklus, pradėdavo jis tą darbą atidėlioti, pertraukdinėti, kol ilgainiui ir visai užmesdavo.

Matydamas, kaip kiti arkliais it aitvarais laksto, ir jis buvo įsigeidęs gerų arklių. Pinigo, žinoma, savo sumanymams jis niekad neturėjo. Bet, turėdamas visokiems išradimams tikrą Saliamono galvą, tuoj sugalvojo ir kaip be pinigo gerus arklius prasimanyti. Porą savo ariamų kumelšių palygino, išvedė į prekymetį ir jų vieton parsivedė arklius kaip griovas, tik labai užgaišusius: tuoj jis juos atšersiąs, atganysiąs, ir būsią arkliai kaip žvėrys.

Kokią savaitę nė valgyt Lalą iš tvarto negalima buvo išvadinti. Vis apie tuos arklius bizdinėjo. Tik ne taip greit tie gyvakarai pasirodė atšeriami. Kad suskį išvarytų ir plaukas blizgėtų net gyvatės Lalas jiems davė, bet jie, pakrimtę šieno, ganksojo, nukabinę nosis, ir nė nesirengė laigyt ir žvingauti. Tad Lalui tuoj ir sumažėjo užsidegimas apie juos šokinėti. Gi dar paaiškėjo, kad čigonai jam įsuko arklius su ydomis. Vieną Lalas buvo nupirkęs todėl, kad, ir būdamas toks sulysęs, bėgdamas dar kėlė galvą, karpė ausimis ir aukštai metė kojas. Bet pasirodė, jog ir galvą kelia ir ausimis karpo tik todėl, kad žabalas ir bijo kur į duobę įnerti ar ant ko nors suklupti. Paleistas ėjo tiesiai ant tvorų, lipo ant malkų rietuvių, o važiuojant įbėgdavo nuo kelio su visu vežimu į griovį. Antrasis buvo nirtulingas. Kai tik jam ateidavo į galvą eiti pasiganyti, niekas jokiom vadžiom negalėjo jį sulaikyti. Panarinęs galvą, kad nasrų žaboklis nepleštų, viršugalviu tempė kad ir stipriausią vyrą, kur tik jis norėjo. Ar jis buvo žagrėj, ar akėčiose, ar vežime — su viskuo ir nužingsniuodavo į pievą ar javus. Joks riksmas jam nieko nereiškė, o jei botagu jį sušmaikštaudavo, tai taip pradėdavo austi kojomis, jog reikėjo tik saugotis, kad dantų neišteškintų.

Su tais savo arkliais pridarė Lalas pramogų visam kaimui, Klau-

Paskutinė meno puota Freiburge

Andrius Jogaudas

Dar neseniai mes rimtai sielojomės, kad prancūzų zonos DP yra paženklinti „neliečiamumo ženklais". Kai kitose zonose emigracija pajudėjo iš „mirties taško" ir kai benamiai tremtiniai pasinešė į visus plataus pasaulio kraštus, pas mus buvo ramu ir tylu, tarytum „išsivietinimo iš vokiečių žemės" problemos iš viso nebūtų . . .

Tačiau, vieną gražią dieną atsivėrė emigracijos vartai ir prancūzų zonos tremtiniams. Smarkiai pasisuko kombinuotos emigracinės mašinos ratas, ir net nespėjom apsidairyti, kaip jis „sumalė" mūsų tautinių bendruomenių daugumą.

Emigracijos sąjūdžio ženkle praėjo tad ir paskutinė lietuviškojo meno „puota" Freiburge, būtent, pagarsėjusios Meno ir Dailiųjų Amatų Mokyklos tradicinė šventė — mokslo metų pabaigtuvės su studijozų dailės darbų paroda, — įvykusi liepos 27 d. Nors šitas mūsų tremties dienų dailės židinys, visą laiką rodęs nuostabų gajumą, nesidavė emigracinių jėgų sunaikinamas ir, laviruodamas emigracinės karštligės sūkuriuose, mokslo metus sėkmingai baigė, tačiau „neišvengiamos blogybės" ženklais liko paženklintas . . . Pusiau sumažėjęs studijozų skaičius ir daugumos pedagogų netekimas yra vaizdūs tos blogybės padariniai.

Ir vis dėlto, nepaisant susirūpinimo šešėlių veiduose, Meno ir Dailiųjų Amatų Mokyklos mokslo metų baigimo tradicinė šventė neprarado pakilios iškilmingos nuotaikos. Gražiai papuoštą studijozų dailės darbais ir gėlėmis didžiąją mokyklos salę užtvenkė šio meno židinio šeimos nariai ir kviestiniai svečiai. Šventei ypatingo orumo suteikė ir labai malonus prancūzų civilinės ir karinės valdžios aukštų pareigūnų atsilankymas. Lietuvišką iškilmingą šventei suteikė savo atsilankymus VLIK narys prof. S. Kaminskas, Vykdomosios Tarybos pirmininkas V. Sidzikauskas, Freiburgo lietuvių bendruomenės vairuotojai ir kiti svečiai.

Iškilmingą aktą pradėjo mokyklos direktorius prof. V. K. Jonynas, nuoširdžiai pasveikinęs svečius, atvykusius į šias iškilmes. Direktorius savo žody trumpai apibūdino mokslo metų darbo eigą ir laimejimus, kurie, kaip paaiškėjo, tikrai nemaži. Mokyklą baigė 7 jauni menininkai su laisvo menininko diplomais: Elena Urbaitytė, Vanda Balukevičienė, Albinas Bielskus ir Istwan Gajdos (vengras) — tapybos, Vitalis Dragunevičius — skulptūros, Algirdas Kurauskas ir Romualdas Veselauskas grafikos studijas. Prie septynių absolventų prisijungė dar Balys Grębliūnas — skulptūros ir Jurgis Daugvila — audinių studijų absolventai, studijas baigę rudens smestre.

Direktoriaus kviečiamas, iškilmingą aktą — parodą atidarė ir gražią kalbą pasakė Prancūzijos Respublikos komisaras Badeno sričiai p. Pene. Padėkojęs direktoriui už malonius sveikinimus, komisaras šiltais žodžiais apibūdino tremtinių vargus, drauge iškeldamas ir didelį jų kapitalą — moralinį atsparumą, kurio dėka jam tenkanti garbė atidaryti jau kelintą šios mokyklos parodą. „Šių metų parodos atidarymas man yra patsai liūdniausias, nes jis drauge yra ir šitos mokyklos egzistencijos užbaiga. — kalbėjo p. komisaras. — Aš apgailestauju, kad mokykla, dėl kietos gyvenimo realybės, turi užsidaryti, nes tremtiniai turi pasirinkti naujus emigracinius kraštus. Aš patikinu jus, kad Prancūzija su dideliu malonumu visus priglaustų, kaip ji priglaudė jūsų profesorius, Galdiką ir Kasiulį, tačiau turiu apgailestauti, kad mano tėvynė, būdama nepajėgi išvietintų asmenų problemas išspręsti savomis jėgomis, tegalėjo būti tik laikina jūsų globėja Vokietijoje" — baige šiais žodžiais komisaras savo kalbą.

Paskui p. komisaras įteikė absolventams diplomus ir dailiųjų amatų baigimo pažymėjimus; tokius pažymėjimus gavo apie 10 asmenų. Mokyklos vadovybė ir studijozai, atsidėkodamas už nuoširdžią kalbą ir mokyklai parodytą didelį prielankumą, p. komisarui įteikė meniską adresą, papuoštą studijozų darbo lietuviškais raštais išmarginta juosta. Po to buvo apžiūrėta dailės darbų paroda ir kuklios vaišės svečiams, suruoštos čia pat mokyklos patalpose. Vaišių metu pasidalyta parodos įspūdžiais. Teko girdėti Prancūzijos aukštų pareigūnų labai šiltus mokyklos darbo bei pasiektų laimėjimų vertinimus. Pavyzdžiui, Badeno krašto P. D. R. generalinis direktorius Sireau, apžiūrėjęs parodą, pareiškė, kad mokykla yra pasiekusi labai daug ir esą būtų labai gaila, jeigu šitas dailės židinys visiškai susilikviduotų.

Tos pat dienos vakare mokyklos salėse įvyko bendras mokyklos vadovybės, pedagogų, studijozų ir kviestinių svečių pobūvis. Pobūvio metu taip pat pasakyta gražių kalbų ir palinkėta jauniesiems menininkams sėkmės savarankiškam kūrybos darbe. Mokyklos vadovas, prof. V. K. Jonynas, nuoširdžiai sveikindamas jaunuosius meno darbininkus, pareiškė, kad jie ir visi kiti galėję baigti mokslą bei pasiekti tų laimejimų, kuriuos iškelė ir pripažino svečiai, tik visų bendro ir sutartinio darbo dėka. — „Šiandieną, aš su dėkingumu reiškiu savo nuosirdžią padėka visiems mano mieliems bendradarbiams, kurie yra tarp mūsų ir tiems, kurie jau emigravo į kitus kraštus. Mano giliausia padėka priklauso buvusiems mokyklos pedagogams: Galdikui, Kasiuliu, Tamošaičiams, Valiui, Marčiulioniams, Zikarui, Vaičaičiui ir inž. Muraičiui, kurie šiuo metu jau yra Kanadoj, Čilėj ir Australijoj; padėką reiškiu ir pedagogams Vizgirdai, Valeškai, Krivickui, Bakiui, Rannitui ir visiems studentams, dar tebesantiems mūsų tarpe. Mokyklos sėkmingas darbas buvo įmanomas tik jūsų, brangūs kolegos pedagogai ir studentai, pasišventimo dėka. Ačiū jums už tai!" — baigė savo kalba prof. V. K. Jonynas.

Mokyklos iškilmių šventės centre buvo studijozų dailės darbų paroda. Susipažinus su jos visuma, susidarė įspūdis, kad ji, kiekybiškai nebūdama tokia gausi kaip praėjusiais metais, yra pakili menišku brandumu, studijozų padaryta gražia pažanga. Žiūrovų dėmesį čia kreipė ypač diplomantų darbai. Turtingam grafikos darbų skyriuj žymią vietą užėmė R. Veselausko „Tremtinio laidotuvės" ir A. Kurausko „Taika", abu diplominiai darbai, įdomūs kompoziciniu ir technikinio išpildymo atžvilgiais. Tapybos skyriaus eksponatų tarpe ryškiai išsiskyrė E. Urbaitytės aliejinė tapyba „Nuėmimas nuo kryžiaus", V. Balukevičienės laisva figurinė kompozicija ir A. Bielskaus „Apaštalas plauna Kristaus kojas". Visi trys diplomantai, būdami dar stiprioj savo mokytojų įtakoj ‚spalvose', parodė gražią savo darbo pažangą, patyrimą ir meniską brandumą, tuos būtinus privalumas, žengiant į savarankišką kūrybos kelią. Iš tapybos diplomantų tarpo ryškiai išsiskiria vengro I. Gajdos dekoratyvinė kompozicija „Laidotuvės", nutolusi nuo kitų darbų spalvomis ir piešinio savumais. V. Dragunevičius savo diplominį darbą — figūrinę skulptūros kompoziciją - reprezentavo foto nuotraukomis, nes jo darbas, dėl savo masivumo ir nepatvarios medžiagos, neįmanoma buvo atgabenti į parodos salę. Jaunojo skulptoriaus darbas įdomus ir pakankamai tobulai sukurtas. Gražių darbų patiekė ir kitų studijų studentai.

Svečiu prancūzų tarpe ypatingo susidomėjimo susilaukė keramikos, ypač audinių skyriaus darbai. Ties šių skyrių darbais jie ilgiausiai stoviniavo, su dideliu susidomėjimu stebėjo audinių lietuviškus raštus, teiravosi apie audimo techniką. Kaip domisi prancūzai, iš dalies ir vokiečiai, lietuviško stiliaus audiniais, parodo tai, kad Prancūzijos Respublikos Komisaro Badeno sričiai įmona į mokyklos iškilmes atvyko apsivilkusi suknele, pasiūta iš lietuviškų tautinių drabužių medžiagos, išaustos studenčių rankomis.

Nauja teisės mokslu daktarė

Liepos 23 d. dipl. teis. Elena **Armanavičienė** Goettingeno Georg-August universitete gavo teisės mokslų daktaro laipsnį.

E. Armanavičienė gimė 1912 m. Kaune ir, anksti palaidojusi savo tėvelį, turėjo iš jaunų dienų savarankiškai verstis ir tarnaudama užlaikyti motiną bei mokytis. 1930 m. baigusi Prof. S-gos suaugusių gimnazają, tais pačiais metais pradėjo studijuoti Vyt. D. universitete teisę. Baigusi teisių mokslą, iki 1940 m. dirbo Paštų Valdyboje savo specialybės skyriuose ir 1941 metais perėjo į advokatūrą.

Pabėgusi nuo bolševikų, 1946 m. įstojo į Goettingeno universiteto teisių fakultetą doktorizuotis. Disertaciją „Die Kriminalitaet der Jugendlichen in Deutschland nach dem 2. Weltkriege" parašė pas prof. Bockelmanną.

Tremtyje tai yra pirmutinė moteris, įgijusi teisės mokslų daktaro laipsnį.

A. B.

Sustojo „A. B. Dienos naujienos"

Ketverius metus, du mėnesius ir dešimtį dienų Kempteno lietuvių stovykloje ėjęs informacinis vietinių ir pasauliniu žinių biuletenis — „A. B. Dienos naujienos", dėl emigracijos visiškai sumažėjusio senajai stovyklai, liepos 30 d. turėjo sustoti. To biuletenio nuo 1945 m. gegužės 21 d. iki 1949 m. liepos 30 d. išėjo iš viso 1253 numeriai. Ankstybesniems jo redaktoriams išvykus, nuo š. m. balandžio I d. iki sustojimo biuletenį redagavo mokyt. A. Radžius. Daugiau kaip ketverius metus biuletenį, diktuojant, perrašinėjo A. Skladaitytė.

Bet Kemptenas neliko be dieninių informacijų: vietoj sustojusio tenai naujai kolonijon atsikėlęs A. Kondrotas pradėjo leisti kitą biuletinį — „Dienos žinias".

K.

Atsiusta paminėti

GERUTIS RŪTELĖ. Skaitymai, gamta ir tėvynės mokslas III-jam pradžios mokyklos skyriui, 391 psl.

Vincas Krėvė, DANGAUS IR ŽEMĖS SŪNUS. Žemės vingiais, „Šuduvos" leid. Augsburgas, 1949 m., 206 psl. Kaina nepažymėta.

Lietuviai studentai Freiburge. 1945—1949. Išleido Freiburgo Lietuvių Studentų Valdyba. Redaktorius O. Stiklūtė. Bendradarbiai J. Akstinas, B. Bušackis, N. Katiliškis, S. Krašauskas, H. Nagys, vičiaus, P. Musevičius, H. Magys, Z. Nagytė, B. Petkūnas, H. Šalkauskas, A. Šķėrys, R. Veselauskas. Spaudos priežiūra — Algirdo Kurausko. Dailiai iliustruotas, rotatoriumi išspaustas, didelio formato 54 psl. leidinys.

---

syk, jau ir plyšta laukai nuo jo riksmo.

— Jau vėl Lalas kibirkština savo stainiius . . . — pasiklausę, kaip tasai draskosi, šaipydavosi kaimynai.

O Lalas, žiūrėk, keikdamas bėgioja apie savo griovin su visu krūviu įleistą ir ten apsivožusį vežimą arba, arianti kulnais giliausias vagas, žilis vežioja jį po akėjimą, įsigeidęs eiti pasiganyti.

Taip atkandęs dantį, Lalas liovėsi apie tuos maitas bėgioti, pradėjo galvoti juos parduoti ir kitus pirkti, bet, kol prisirengė, parūpo jam kas kita, ir taip liko gerų arklių neįsigijęs.

Kitą kartą iš kažkur jam atėjo vėl į galvą daug galvijų laikyti. Gal į kieno gražią bandą pasižiūrėjęs, pradėjo vaizduotis, kaip būtų gražu, jei ir jis išleistų į ganyklą visą būrį karvių, prieauglio, dailų storasprandį bulių.

Taip įsigeidęs gražios galvijų bandos, jis tuoj dar išrado, kad tai būtų ne tik gražu, bet ir labai naudinga. Tie galvijai primintų daug mėšlo, jis patręštų visą lauką, prisivarytų pilną daržinę javo. Pardavęs javo ir prieauglio, perstatytų trobesius, pripirktų padargų. O paskui įsismaginęs, dar ir ilgesnę tą savo svėlio virvę pavijo — ilgainiui gal net lauko pripirktų. Ir ta mintis jam taip patiko, kad jis pradėjo sau net posmuoti, kieno lauką pirksiąs. Neužilgo nustebę kaimynai pamatė, jog Lalas eina ežiomis aplink jų laukus. Nežinodami, ko jis ten vaikščioja, spėjo, kad eidamas bus ką pametęs, o jis sau jau svajojo, kaip bus dailu, kai tą ar kitą sklypą prijungs prie savojo.

Taip pavaikštinėjęs aplink kaimynų laukus, Lalas išlapatojo į prekymetį ir parpluošė namo, vesdamasis didžiulį bulių.

Kam jis Lalui reikalingas, niekas negalėjo suprasti. Net ir jis pats jautė, kad tai truputį keistai išrodo. Tad, slėpdamas savo tikrąją mintį, kraipė uodegą, kitur nusukdamas dalyką.

— Ganiavos yra, tai parvedžiau ir tegul ėda. Įganysiu ir parduosiu mėsai. Reikia gi iš ko pinigo prasimanyti, — nė neklausiamas aiškino jis ir namiškiams ir svetimiems. Bet pats sau tik dėstėsi, kokią jis bandą greit turėsiąs ir kaip iš jos nauda apsiversiąs.

Ir su tais galvijais gal dar ne vieną išdaigą jis būtų iškrėtęs, bet ėmė ir pasigavo Poteliūnas tuo laiku inkile spiečių. Šoko tad ir Lalas inkilus skobti. Kai apie bites pradėjo galvoti, jam pasirodė, kad jos dar geriau negu galvijai. Nei jos reikia ganyti, nei tvartan varinėti, nei žiemą šerti. Ir prisiveisti jų gali net be pinigo. Pasigauk tik nors vieną spiečių, tai po metų jau gali būti du aviliai, po dviejų keturi, po trejų jau net aštuoni. Gi medus gardus ir brangus daiktas!

Tik kol tuos inkilus išskobė, bitės jau nebesispietė, ir teko juos užmesti ant aukšto ligi kitų metų, kur jie ir liko visiems laikams, nes ligi pavasario jis jau spėjo bites pamiršti. Bet ir galvijai jam daugiau neberūpėjo. Iš viso to jo sumanymo tiek teišėjo, kad apylinkės moterys vos neprakeikė Lalo, o Lalas jų. Prie vieškelio besiganydamas, tas bulius kai tik pamatydavo kokią moterėlę keliu bešketerniuojant, tuoj ir pradėdavo bliūvaut ir žemes kapstyti. Išsigandusios moters nelaukdavo, kol jas biaurus gyvulys permaus ragu ar sutraiškins, ant žemės parvertęs, bet brido į Lalo avižas ir ėjo užuolankom kuo toliausia nuo jo.

— Ar tave, boba, ten raistiniai nešioja po javą! — šaukdavo pamatęs Lalas.

Bet moters nė nemanė brist lauk.

— O kam gi paleidai čia tą velnio gyvulį. Gal manai, kad lauksiu, kol jis man vidurius ragais išraišys! — dar giliau į avižas brisdama, šaukdavo baramoji savo ruožtu.

Nenorint, kad moters ir vaikai išbraidytų jam apie kelią visą javą, Lalui ir teko tą bulių parduoti pirmam atvažiavusiam mėsininkui.

Taip Lalas buvo užsimojęs perstatyti trobas ir neprisirengė, kol suvežti rąstai, begulėdami kieme, sutręso ir kirvarpos išvarpė juos kaip korius, kasė griovius pievoms nusausinti, bet neišvarė ligi galo, ir ligi šiai dienai liumpsėjo liulynai bei akivarai burbuliavo, tvėrė tvoras — ir vėl nebaigė apkalti statiniais . . .

Kaimynai, žiūrėdami į tokius Lalo darbus, ne tik pasijuokdavo, bet ne vienas ir nusispiaudavo. O jo visokiais dideliais užsimojimais nebetikėdavo ne tik jie, bet jo paties boba.

— Žinoma, tu tam ir tikęs. Greit bus gaidžiai kelnėti ir šunes su naginėm! — atrėždavo ji, kai Lalas kartais dar pradėdavo pūsti burbulus, kokius didelius dalykus jis padarysiąs.

Bet vis dėl to vienu atžvilgiu Lalas ilgą laiką tikrai neturėjo sau varžovo visam kaime. Kad jo ūkis nucibęs ar kad liko neįvykdytas koks jo sumanymas, jis daug nekaršino sau galvos ir nebuvo koks surūgęs nernys. Jo galvoj visuomet buvo jau naujų dar geresnių sumanymų. Tokių gerų, jog tik pagalvojus, kaip bus puiku, jus įvykdžius, Lalui jau smagu pasidarydavo. Tad visuomet jis buvo puikiausiai nusiteikęs, patenkintas savim ir kitais, jei tik koks skystaprotis nebandė jam per nosį braukti ar be reikalo į akį šokti, pašnekus ir prie visko prikilnas.

Kur jis namuos ar laukuose apsiverčia, iš tolo galėjai žinoti, girdėdamas, kaip jis, kokio gero savo sumanymo smagiai neuteiktas, gyduriuoja:

Liur linka, liur liur linka,
Gaidžio kinka po berlinką.

Kur susirinko vyrai pypkių padumti ar kikso pakirsti, surengė kas kokias vakarones, kuris nors kaimynas dvaselę išleido, ten būtinai ir Lalas buvo. Užteko tik pirštu pamoti, kaip jis šoko ir reikalingam į talką, vis tiek ar reikėjo padėti meitėlį paskersti ir apsvilti, ar numirėliui karstą sukalti, padėt krikštynoms ar vestuvėms ką pasiruošti, sukirstus statomam namui rąstus ant sienų sukelti ar kaip kitaip padėti. Tad kur tik buvo koks susibūrimas, ten beveik visuomet buvo ir Lalas. Jis kaip nors prie to reikalo vis buvo pritapęs. O čia su juo varžytis nebuvo jau lengva. Žinoma, jis negalėjo daryti tokio įspūdžio, kaip koks krikštasuolėj kriošėjęs šimtamargis, ar nurungti prie butelio kokį patvarų gėriką. Bet niekas kitas ne tik nežinojo tiek visokių nuotykių, bet ir papasakoti taip nemokėjo kaip jis. (B. d.)

DP, kurie liks Vokietijoj

PRISIDĖS SAVANORIŠKOS ŠALPOS ORGANIZACIJOS

Šia tema platoką straipsnį pateikė amerikiečių leidžiamas „Die Neue Zeitung" (8. 16), kur apskaičiuojama, kad po 1950 m. birželio 30 d., kai IRO baigs savo veiklą, vakarinėj Vokietijoj liksią 130.000 DP. Laikraštyje toliau rašoma: „Tas pasiliekas asmenų sluogsnis, vadinamasis „kietasis branduolys", nenori grįžti tėvynėn, bet, iš kitos pusės, jam tėra labai riuota perspektyva emigruoti. Taigi tie žmonės sudarys naują problemą . . . Kyla klausimas, kas galima tiems žmonems padaryti.

Prieš keliant šį klausimą, įdomu patyrinėti, dėl kokių priežasčių liekantieji DP nepriimami į kitus kraštus ir koks jų sąstatas. IRO generalinė taryba Ženevoje tam tikslui, bendradarbiaudama su savanoriškomis tarptautinėmis labdaros organizacijomis, ėmėsi rinkti informacijas, kurios rėpia ne tik Vokietiją, bet taip pat Austriją ir Italiją. Pastaruosiuose abiejuose kraštuose dar konstatuoti 34.000 „kietojo branduolio" atvejai. Tuo būdu iš viso) skaičius pakyla iki 174.000.

„NEEKONOMIŠKOS ŠEIMOS"

30% iš jų, būtent 48.900, netinka emigracijai dėl prastos sveikatos. Kitiems 26.900 asmenų lemiamą kliūtį sudaro amžius. Imant skyrium, yra 9.500 nevedusių vyrų per 45 metus amžiaus ir 1.800 per 60 metų. O tokių netekėjusių moterų esama 4.200 per 45 m. amžiaus ir 1.100 per 60 m. Susituokusių bevaikių to pat amžiaus vyrų ir moterų skaičius esąs 10.300. Toliau 27.200 asmenų grupę sudaro tie, kurių nepalanki šeimos sudėtis. Jų tarpe esama 9.200 nesantuokinių motinų ir vaikų, taip pat 16.000 našlių, skyrium gyvenančių ir atsiskyrusių moterų (įskaitant iki 17 metų jų vaikus). Toliau 41.900 DP turi likti dėl asmeninių arba okupacinės valdžios politinių priežasčių. Jie skirstosi labai įvairiomis grupėmis: 2.900 kriminaliniai atvejai, 2.200 taikomi saugumo nuostatai, 25.200 yra pagalbiniai bei specialistai darbininkai per 35 metus, 9.300 priklauso tarnautojų profesijoms arba yra dvasiškiai. Penktąją ir paskutiniąją grupę sudaro vadinamosios „neekonomiškos šeimos". Tai šeimos, kurios yra tokios didelės, kad negali pačios išsilaikyti.

IRO statistikos liečia tik tuos DP, kuris gyvena stovyklose. Tad bendrasis pasiliekančių užsieniečių skaičius dar padidės. Be to, visa eilė asmenų dėl kelių čia minėtų priežasčių netinka emigracijai, bet, sudarant statistiką, turėta galvoj tik viena kuri priežastis.

90% IŠ EUROPOS PABĖGĖLIŲ — VOKIEČIAI

Iš šios analizės matyti, kad daugumoj pasiliekančiųjų kategorijų turima reikalo su asmenimis, kuriems reikia paramos. Dėl to IRO generalinė taryba Ženevoj jau nuo kurio laiko svarsto planus, kokių reikia imtis priemonių, kad ir toliau jiems būtų įmanoma suteikti pagalbos. Svarbiausias pasiūlymas, kuris ligi šiol buvo padarytas, — likusias DP stovyklas perduoti įvairioms, ypač amerikiečių, labdaros organizacijoms, kurios jau nuo seno glaudžiai bendradarbiauja su IRO. Čia priklauso American Friends Service Committee (kvekeriai), National Catholik Welfare Conference, amerikiečių liuterionų bažnyčia, taip pat kitos krikščionių ir žydų šalpos organizacijos.

Tos sąjungos turinčios sudaryti su atitinkamomis vokiečių įstaigomis, būtent — su Evangelischer Hilfswerk, Caritas-Verband ir t.t., sutartis dėl tolimesnio DP stovyklų išlaikymo. Tuo būdu, girdi būtų pasirūpinta artimiausia ateitimi užsieniečių pabėgėlių, kurie už Vokietijos ribų negali rasti naujos tėviškės. Ryšium su tuo IRO rengiasi įsteigti Bavarijoj didelę koloniją džiovininkams, kurioj gausią pastogę ir darbo apie 1000 žmonių.

Iš vokiečių bažnytinės pusės laikoma visai galimu dalyku, jog netinką emigracijai ir nedarbingi DP būtų patalpinami prieglaudose bei įstaigose taip, kad jų sielos ir kūno reikalai būtų aprūpinami lygiai kaip vietinių. Bet esanti sąlyga, kad būtų garantuotas finansavimas iš tarptautinės instancijos. Ryšium su tuo ypač Evangelischer Hilfswerk pasisako už tai, būtų pašalintas skirtingas politinis vertinimas užsieniečių DP ir vokiečių tremtinių, kurie sudarą 90% visų Europos pabėgėlių, ir kad jie būtų pavadinti „homeless people" — benamių vardu, kuris apimtų abi grupes.

JAV valstybiniai universitetai

Valstybiniai JAV universitetai paskutinių dešimtmečių būvyje sustiprėjo kokybiškai ir savo auklėjimo sistema. Žinoma, ir anksčiau kai kurie un-tai (pvz.: North Carolina, Wisconsin) buvo vieni iš geriausių, tačiau, apskritai, valstybiniai un-tai tik paskutinio dvidešimčio būvy iš esmės pakito.

JAV TURI 800 UNIVERSITETŲ

Puskutinėmis statistikos žiniomis, JAV yra apie 800 universitetų ir kolidžų, iš kurių mažiausiai 80% yra privačiose rankose. Tačiau gal tik dešimtis privačių aukštųjų mokslo įstaigų gali konkuruoti su valstybinėmis. Iš tokių pažymėtini Harvard, Yale, Columbia, Princeton ir kt. Likusieji gi sunkiai įstengia išsilaikyti konkurencijai reikalingoj aukštumoj. Tačiau nereikia užmiršti, jog ir valstybiniai universitetai gauna taip pat paramos iš privačių šaltinių. Štai toks Californijos un-tas (didžiausias Amerikoje), kuris turi 44.000 studentų ir 540 pastatų 1948/9 mokslo metams, neatsižvelgiant į patvirtintą 44 mil. dolerių biudžetą, gavo dar 40 mil. dolerų aukų iš privačių šaltinių.

VALSTYBINIAI UN-TAI PRIEINAMESNI

Kad privačios aukštosios JAV mokyklos šiandien sunkiai verčiasi, gal ne tiek kaltas mažas studentų skaičius, kiek pats tų mokyklų pobūdis. Mažieji privatūs un-tai gal daugiausia panašūs į europinius, kurie, yra humanitarinio pobūdžio. Visai skirtingi yra valstybiniai un-tai. Be medicinos, teisės ir kitų visuose un-tuose esančių fakultetų, jie turi taip pat aukštąsias miškininkystės, ūkio, teatro, muzikos, technikos, tekstilės apdirbimo, žurnalistikos ir kitokias mokyklas. Tuo būdu kiekvienas, norįs studijuoti tokiam universitete, gali rasti sau reikiamą fakultetą ar kurios nors šakos aukštąją mokyklą. Kitas dar svarbesnis dalykas yra tai, jog valstibiniuose universitetuose mokslas visuomet yra pigesnis, negu privačiuose.

JAV UNIVERSITETŲ SAVIVALDA

Administraciškai valstybiniai JAV un-tai mažai kuo skiriasi nuo privačių. Prieky stovi prezidentas — rektorius. Atskirus kolidžus tvarko dekanai, skyrius — jų vedėjai. Valstybiniuose universitetuose administraciniams ir finansiniams reikalams tvarkyti veikia Board of Trustees — Patikėtinių Taryba, prieš kurią rektorius ir yra atsakingas. Apskritai, labai retai pasitaiko, kad politinės institucijos kištųsi į un-to vidaus reikalus. Į akademinio turinio klausimus mažai kišasi ir pats rektorius.

Čikagos lietuvių moterų choras, atlikęs meninę programos dalį prie Dariaus ir Girėno paminklo Marquette parke, liepos 17 d. minint tų mūsų tautos Didvyrių tragiškojo žuvimo sukaktį. V. Noreikos nuotr.

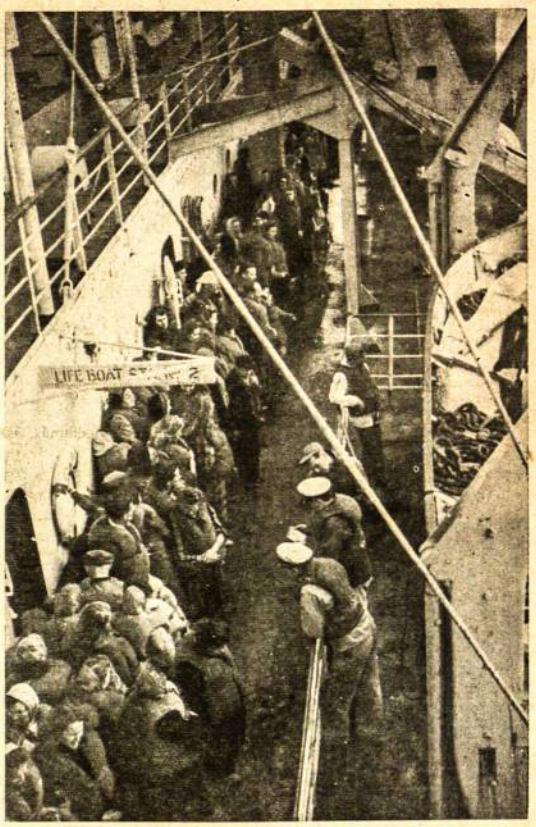

Aliarmo pratybos laive, plaukiant per Juostomis sustoję pasieniais.

Atlantą. Emigrantai su gelbėjimosi Foto K. Daugėla

DP mielai laukiami

DIDELĖS KUN. V. KATARSKIO PASTANGOS PADĖTI TREMTINIAMS

Sunkios yra naujiesiems emigrantams ypač pirmosios dienos J. A. V-se, kol žmogus užsikabini už kokio nors darbelio bei gauni pastogę. Važiuojantiems pas artimuosius bei gimines gal dar kiek ir gerau: žinai, kad tave sutiks stoty, gausi kambarį ir maistą, kol pradėsi pats „kalti" dolerius. Tačiau didelė dalis tremtinių važiuoja pas visai arba labai menkai pažįstamus žmones, o jųjų darbo ir buto garantijos irgi tik popierius. Tokiu atveju, neturėdamas geros širdies žmonių, atsiduri tikrai keblioj padėtyje. Bet ir tame pinigo, o ne širdies krašte sutinki gerų žmonių, kurie naujai atvykusiu tėviškai rūpinasi: padeda susirasti darbo, pastogę bei įspaudžia į delną keliolika dolerių naujo gyvenimo pradžiai.

Ohio valstija visiems gerai girdėta bei žinoma didelė Clevelando lietuvių kolonija, gi kitos kolonijos — mažesnės ir mažai kam buvo ir pačiose JAVse žinomos. Prieš porą mėnesių daug kas išgirdo apie tokį Dayton, Ohio, kur rado jau prieglaudą Pakšto kapela ir dar keliolika tremtinių. Viso to „kaltininku" reikia laikyti **kun. V. Katarskį**, kuris ir pats maždaug prieš 16 mėnesių yra atvykęs į Daytoną iš tremties pas vietos parapijos kleboną kun. L. Prašpalių, savo dėdę. Sutikau kun. V. Katarskį kaip paprastai beskubantį gatve naujai atvykusiųjų reikalais ir, beeinant su juo gatvėje galiuką, pasisekė šį bei tą iš jo išgauti.

— Tai darbo dabar turite, kaip per rugiapiūtę, — juk beveik kiekvieną dieną pasirodo vis naujų tremtinių?

— Krutu, kiek galiu, ir esu patenkintas, galėdamas žmonėms kuo nors padėti. Naujai atvykusiųjų įsikūrimui gelbsti taip pat ir visi vietos lietuviai, priklausą parapijai. Ypatingo prielankumo rodo tremtiniams kelios vietos lietuvių šeimos, kurios daugeliui naujai atvykusiųjų pagelbėjo susirasti darbo, parėmė ir teberemia kitokiais būdais.

— Jums dažnai tenka vienoj ar kitoj darbavietėj teirautis darbo naujai atvykusiems. Kaip žiūri amerikiečiai į buv. DP?

— Prieš pora dienų teko kreiptis vienoje darbavietėje dviejų naujai atvykusiųjų darbo reikalu. Vyr. „bosas" iš karto priėmė į darbą ir tuos du, sakydamas: „Man, jau esat davę tris lietuvius, kurie **savo darbą atlieka geriau kaip amerikiečiai.** Tad, priimu ir tuos du". Apskritai lietuviai tremtiniai Daytone ir amerikiečių, ir vietos lietuvių tarpe turi gerą vardą.

— Ar laukiat dar daugiau atvykstant į Daytoną?

— Iki šiol, kaip matote, atvykdavo vieni vyrai, gi dabar jau sulauksime šeimų. Kaip visi suvažiuos, bus graži šeimynėlė, — per keturiasdešimt „dūšių". Tuo neapsiribosim, kaip tik visi suvažiuos, kviesimės tada daugiau. Ties viena didele „žapa" (fabriku) kun. Katarskis atsiprašė, sakydamas, — turiu užsukti čia, gal pavyks kokiam vienam gauti darbo. Susitiksim vakarę parapijos svetainėj!

Kiekvieną vakarą parapijos svetainėj matysi kun. Katarskį tarp būrio naujųjų emigrantų, kur jis kiekvieną maloniai pakalbina, teiraudamasis, kaip sekėsi darbe, ar nebuvę sunku, kaip su šeimininkais ir pan.

L. Valiukas

— Pradėtas į palaimintuosius pakėlimo procesas pranciškono tėvo Maksimilijono Kolbės, kuris Lenkijoje nacių siautimo metu savo gyvybę savanoriškai paaukojo už vienos šeimos tėvą, pamerktą mirti.

Sovietų karininkas sove DP

Viena. Lankantis sovietų repatriacinei komisijai Vorkloster DP stovykloje, Vienos prancūzų sektoriuje, vienas tos stovyklos gyventojas norėjo nufotografuoti sovietų misijos vadovą. Pamatęs, kad jis fotografuojamas, sovietų karininkas išsitraukė pistoletą ir šovė į išdrįsusius jį fotografuoti DP, tačiau nepataikė. Nežinia, kokio likimo būtų sulaukęs sovietų repatriacijos atstovas, jei stipri policijos užtvara nebūtų spėjusi jį ištraukti iš įsiutusios DP minios rankų. (S&S)

Luebeckas. Čia išeinančio laikraščio „Luebecker Freie Presse" namus saugo policija, kad neužpultų DP iš Bergen-Belseno, Neustadt ir Kielio stovyklų. Šitos akcijos griebtis žydus DP paskatino tame laikraštyje neseniai paskelbtieji du skaitytojų laiškai, kuriais aštriausia forma pasisakyta apie DP stovyklas. Luebecko policija žydų centrinio komiteto pirmininkui pranešė, jog ji imsiantis griežtų priemonių prieš demonstrantus, jei nebūsią prašoma leidimo demonstracijoms.

— 122.000 DP, kaip IRO pranešimai šiol jau įkurdinta Izraely-

Neronas ir Atila tik Stalino sesėlis

(Atkelta iš 1 pusl.)

kiekvienu beveik namu miestuose stovi sunkvežimis, aplink nardo mėlynkepuriai. Girdėti moterų ir vaikų klyksmai. Pasitaiko, kad žmonės šoka iš kelinto aukšto, kad užsimuštų ar išsigelbėtų.

Daugiausia buvo išvežta moterų, vaikų ir senių, iš viso apie 70 %. Daugumas tremiamųjų buvo mažažemiai ūkininkai.

Padarius statistiką, rasta, kad Alytaus, Varėnos, Lazdijų apskrityse buvo ištremta apie 4.500 asmenų ir liko 14.000 ha nedirbamos žemės.

Išvežimo planas vistik išpildytas tik ⅓, nes daugumui pavyko pasislėpti.

Ypač nemalonu bolševikams, kad dauguma vyrų pabėgo. Aišku, jie padidino partizanų eiles.

„Amnestija"

Norėdami jų išvengti, bolševikai paskelbė „amnestiją" tiem, kurie pabėgo. Paskelbę „amnestiją", rašinėjo išėjusiem į partizanus, norėdami tiesiai juos pasiekti. Vieną tokį laišką Dainavos apygardos organas „Laisvės Varpas" 1948 m. gruodžio mėn. paskelbė straipsnyje „Majoras Grišinas Laisvės Labdarys". Tai buvo Prienų apskr. MGB Viršininko GRIŠINO LAIŠKAS, rašytas Adomui BARTOŠEVIČIUI, partiz. NARSUOLIUI, gyv. Birštono v., kuris gegužės 22 d. pabėgo rusams iš nagų. Jį rusai, apie 13 kareivių, su dviem kulkosvydžiais vijosi apie 4 km., visą laiką apšaudydami visų ginklų ugnimi. Tačiau Bartoševičiui pavyko pabėgti ir dar tą pačią dieną paimti ginklą į rankas. Jo jaunesnis brolis Jonas, 15 metų, po kurio laiko buvo areštuotas. Per jį rusai pasiuntė NARSUOLIUI laišką. Laišką partizanas perdavė savo dalinio viršininkui. Pasistengsim atpasakoti, kiek atsimeniam, to laiško rašybinius ir minties deimančiukus:

„Adomas, šiandien aš sutikau Jusu broli UONAS, kuris sėdi Ezne (Jėznas) MGB. Jis yra visas apipylęs ir utelėtas ir atrodo kaip koks pabėgelis. Aš paklausiau Jusu brolis kodel jis taip atrodo ir kodel jis slapstosi. Jis man atsakė, kad bijo išvežimo iš savo kraštas ir kad tu randies bandai. Apklausinejas Jusu brolis Uonas sužinojau, kad Jus randates bandoi, nes bijotes išvežimo iš savo krašto. Tarybinė Vyriausybe dovanojo tem žmonem katre buvo pasislepa ta diena, kada buvo išvežimas ir dabar laisviai gyvionti koki nori iš Lietuvos apskričiu. Duok atsakimas per savo brolis Uonas iki 13 rugpiutis" (pasirašė majoras Grišinas, Prienų apskr. MGB Viršininkas).

Šiuo laišku patys bolševikai atidengia, kas darosi Lietuvoje, kur „laisviai giviona" tik beraščiai Giršinai.

Paruošiamį sąrašai

1947 metų rudenį per kautynes partizanam į rankas pateko gyvas Lazdijų apskrities kompartijos sekretorius KULAKAUSKAS TOMAS, kuris papasakojo, kaip vykdomi trėmimai. Patį trėmimą paruošti duoda įsakymą Maskva. Pirmiausja valsčiuose sudaromi sąrašai trijų narių komisijos. Žinias ji gauna iš vietinių stribų ir šnipų. Toliau sąrašai persiunčiami penkių asmenų komisijai į apskritį; ten peržiūrėjus sąrašus pasiunčia į Vilnių patvirtinti. Čia **Sniečkus, Gedvila ir Bartašiūnas tvirtina sąrašus ir prašo Maskvos priimti netarybinį elementą ir duoti jam išgabenti transporto priemones. Už duotas transporto priemones Lietuvos TSR vyriausybė turi užmokėti Maskvos vyriausybei.**

Paklausite, ką palietė trėmimai. Visus tuos, kuriuos lietė 0054 įsakymas, išleistas dar 1941 metais, plius partizanų šeimas ir gimines, išbėgusių į Vakarus šeimas, šeimas, kurioje yra bent vienas narys nušautas.

Žodžiu, kiekvieną tą, kuris galėjo nekęsti tarybų valdžios.

Trėmimo epizodai

Čia duosiu keletą atskirų charakteringesnių atsitikimų, užregistruotų per vežimus. Iš Varėnos apskr. Varėnos valsč. buvo ištremta šeima. Ją atvežus į Vilniaus stotį, buvo leista iš vagono dviem vyram su dideliu puodu eiti vandens atnešti. Sargybinio lydimi abu vyrai atėjo prie šulinio su pompa. Jie apsimetė nemoką pompuoti vandens. Supykęs rusas pasidėjo ginklą ir pats pradėjo pompuoti. Vienas vyras stvėrė puodą ir visa jėga rėžė juo rusui galvon taip, kad šis be sąmonės išsitiesė palei šulinį. Abu vyrai laimingai pabėgo. Pasiekę savo namus, abu vyrai įstojo į partizanų eiles.

Vienas asmuo, taip pat iš Varėnos vlsč., seniau buvęs policininkas, atėjus bolševikam, apsimetė beprotiu. 1948 m. trėmę jo šeimą. Jį, kaip „nenormalų" mažiau saugojo, tad jam pavyko pabėgti ir įstoti į partizanų eiles. Varėnos apskr. MGB viršininkas, grauždamas iš piktumo pirštus, sakė: „Ne jis kvailas, bet mes".

Alytaus valsč. išvežė seną mokytoją, sirgusį širdies liga, GAVELĮ. Kai mokytojas turėjo lipti į mašiną, jis kreipėsi į rusus ir stribus ir išdrožė jiem daug karčių žodžių. Gale jis pabrėžė: „Vežkite, bet visų neišvešite. Bus kam atkeršyti". Belipdamas senis apalpo. Jį įvertė į mašiną ir be sąmonės nusivežė.

Iš Rumbonių bažnytkaimio, Alytaus valsč., buvo ištremta seniau areštuoto vargoninko žmona. Vargšę moterį prieš didelį smėlėtą kalną varė pėsčią į mašiną apie 3 km. ir nedavė nieko pasiimti, tik mažus vaikelius, iš kurių du turėjo ji neštis ant rankų, o kiti buvo taip pat maži. Rusai ir stribai musė buožėm ir botagais moterį, ragindami ją greičiau eiti. Tremiant nebuvo atsižvelgta į žmogaus sveikatą:

Buvo ištremta žmonių, kurie jau buvo išgulėję po keleris metus lovoje, nekeldami iš jos. Pvz., senukas KRILAVIČIUS iš Jėzno miestelio.

Iš Birštono miestelio išvežė žmogų, kuris buvo jau marinamas ir pakeliui mašinoje mirė.

Buvo užregistruota atsitikimų, kai rusai, radę gimdančias moteris, palaukė, kolei vyko gimdymas ir įsivertę į mašiną ligonį ir naujagimį išsiveždavo.

Ypač žiaurumu pasižymėjo stribai. Pvz., Seirijų valsč. esančios prie gimdymo moterys pradėjo prašyti, kad paliktų bent kūdikį. Tačiau stribai nenorėjo klausyti, sakydami: „Žinome, kas užaugęs bus". Kai mašinos sujudo važiuoti, Seirijų, miestelio moterys vėl pradėjo prašyti, kad atiduotų vaiką. Vienas rusas pagailėjo kūdikio ir, mašinai jau judant, jį numetė moterim.

Alytaus mieste du stribai atėjo areštuoti mokslelvio D., kuris stvėrė kūjį ir nukirto viena stribą. Pastvėrė jo automatą, tačiau jis nešovė. Tada mokslelvis pradėjo bėgti, bet rusai pašovę jį. Jam buvo iškelta byla, ir jis buvo nubaustas 5 metais katorgos už pasipriešinima milicijai.

Iš Leipalingio miestelio buvo ištremtas buvęs Nepriklausomybės metais kumetis, vokiečių laikais gatvės šlavikas KRISTAPAVIČIUS Jonas. Jo sūnui pavyko pasprukti.

Gegužės 22 d., antai, Birštono valsč. Jau prieš kelias dienas jautė, kad greitu laiku turi įvykti trėmimas. Visur buvo mobilizuotos mašinos, sumobilizuoti visų miestelių aktyvistai ir apginkluoti. Po miškelius nardė stiprūs rusų kareiviu daliniai. Didesni miškai buvo valomi, o Punios šile buvo girdėti keli stiprūs susišaudymai. Prabudę 22 d. anksti rytą (miegoję miškelyje), pajuto, kad kaime kažkas negero. Girdėti buvo šunų lojimai, mašinų ūžimas ir nemalonūs šauksmai. Suprato kad tai šūkauja rusai. Atsargiai iššliaužę į pagirį ir apžvalgę, pamatė rusų kareivius, apsupusius ir varinėjančius žmones; plentu į Balbieriškio kalną sunkiai lipo ilga sunkvežimių vora. Ant Deksnės kilo juodi dūmai. Medinų, Pabalių km., Premežio giraitės ir kitom kryptim buvo girdėti retkarčiais stiprūs šaudymai.

Pagaliau pavyko sužinoti trupučį apie šaudymus: pasirodo, Medinų km. 15 metų jaunuolis PETRAŠKA bandė pabėgti, bet rusai peršovė jam abi kojas. Pribėgęs rusas paklausė: „Ko bėgai?" Narsus berniukas atsakė: „Bėgau, kad jūs mane nušautumėte ir likčiau čia Lietuvoje". Pabalių km. bėgo ūkininkas Š. su sūnum. Pavyko pabėgti keliems asmenims iš Būdos km. Buvo nukautų ir sužeistų apie Premežio giraitę.

Suimtieji žmonės buvo sugabenti prie plento — Alytus — Birštonas, kur, stipriai lyjant, laikė apsuptus ilgą laiką. Kiekvieną suaugusį varėsi į netoli esančią pirtelę, kur buvo sudaromos bylos ir kur žmonės buvo verčiami pasirašyti, kad savu noru išvyksta, bet žmonės atsisakė. Kada atvažiavo mašinos ir žmonės buvo į jas suvaryti, tada vienas rusų karininkas užlipo ant mašinos ir nuo šoferio būdelės pradėjo rėžti prakalbą, jog dabar žmonės gerai gyvena, kad bus jie gerai aprūpinti ir t. t. Bet minia pradėjo giedoti tautos himną, partizanų dainas, giesmes, nekreipdama jokio dėmesio į rusų kareivių šūkavimus ir įsakymus nutilti.

Visi valsčiai, kurie yra kaimynystėje su „broliška" Gudijos respublika, sulaukė trėmimo dieną iš ten „pagalbos": iš ten užplūdo MVDtai pasiplėšti išvežamųjų turto.

Gautomis žiniomis iš Sibiro, yra nustatyta, kad 1948 metų pabaigoje buvo atvežta daug žmonių iš Ukrainos.

II. 1949 METŲ TRĖMIMAI

Jau visą 48/49 metų žiemą skliido gandai, kad bus vežimai, jau keliskart buvo mobilizuotos mašinos ir visi „aktyvistai". Bet tai buvo tik eilinis bolševikinis triukas gyventojų budrumui susilpninti, nes žmonės nepajėgia kelis mėnesius parengtyje išbūti. Pagaliau, kovo 24—27 dienomis prasidėjo trėmimas.

Šis trėmimas daugiausia palietė miestus ir miestelius, ypač Kauno miestą.

Šį kartą buvo ištremta ir daug žydų, kas sukėlė visoje Lietuvoje didelį nustebimą.

Iš kaimų daugiausia nukentėjo tie, kurie gyvena arčiau Gudijos, nes čia rusai sutraukė daug kariuomenės ir mašinų Lietuvos gyventojam nepastebėjus ir nesuspėjus pasislėpti. Per Gardiną Sapockinės plentu ta kariuomenė ir mašinos buvo netikėtai permesta į Lietuvą. Kituose rajonuose, kur žmonės pajuto mašinas koncentruojant — spėjo išsislapstyti. Rusam padėtis buvo patogesnė dar ir dėl to, kad kovo mėnesį dar buvo labai daug sniego.

Ypač nukentėjo Veisėjų, Kapčiamiesčio ir Lazdijų vlsč., kur buvo išsluoti ištisi kaimai.

Priežastis ta, kad Veisėjuose ir Lazdijuose yra labai daug stribų, nes tuose miesteliuose stovi stiprios rusų įgulos. Šie stribai ir sudarė tas sąlygas, kad buvo iš čia ištremta daug daugiau negu iš kitų valsčių. Garsūs visoje Lietuvoje Veisėjų stribai gyrėsi išvežę „virš plano" 20 šeimų.

Šis trėmimas truko tris dienas. Žmonės buvo gaudomi ne tik rytais, bet ir dieną. Kareiviai netikėtinumams sudarytį dažnai suguldavo mašinose ant grindų taip, kad iš tolo atrodydavo, jog mašinos tuščios važiuoja. Kada mašinos privažiuodavo prie numatytos aukos namų, kareiviai iššokdavo, ir žmonės nebesuspėdavo pabėgti. Nemaža vis dėlto pavyko pasislėpti. Sakysim, bolševikai stengėsi išvežti žmones iš Šarkelių. km., Seirijų vlsč., bet per tris dienas jiems nepavyko nė vieno žmogaus pagauti.

Bolševikai šįkart išgabeno daug žmonių, kurie patys tikrai negalėjo nė pagalvoti, kad gali juos vežti, kaip lygiai tai neatėjo į galvą nei jų kaimynams.

Pvz., MIZARAS, Šaulėnų km., Leipalingio valsč., buvo aiškaus tarybinio nusistatymo ir neturtingas žmogus. Jo sūnus tarnavo bolševikinėje kariuomenėje, ir tėvas juo labai didžiavosi, laikydamas jį pavyzdžiu kitiem. Arba, sakysim, iš Leipalingio dvaro kumetyno buvo ištremtos trys kumečių šeimos: ČERESKIENĖ ELĖ, BUKAUSKO šeima ir SUKACKIENĖ su 5 mažais vaikais. Iš Veisėjų v. Čiuvonių km. buvo ištremtas JURELIONIS, kuris jau 10 metų buvo išgulėjęs, nekeldamas iš lovos. Vienas vyras, nors visa paplentė buvo apstatyta sargybom, bandė šokti iš mašinos ties Vilaikių kaimu ir pasislėpti Cijūniškės miške, tačiau slapukai jį nušovė.

Ešalonai stotyse išstovėjo tris dienas, kol žmonės buvo gaudomi. Žmones išvežus, mašinos liko nedemobilizuotos dar ligi balandžio 20 dienos. Kiek vėliau paaiškėjo, kad

š. m. birželio mėnesyje vėl trėmimai buvo vykdomi.

Per vieną mitingą 1949 metais Seirijų miestelio mokytojam bolševikai aiškino, kad trėmimai yra daromi todėl, kad Lietuvos „liaudis" prašo išvežti kolchozų santvarkos priešus.

Kaip gyvena tremtiniai Sibire

TREMIAMIEJI KELIONĖJE IR TREMTYJE

Per abi okupacijas Lietuvoje bolševikai jau įvykdė septynerius masinius gyventojų trėmimus, neskaitant nuolat besitęsiančių kalinių trėmimų, kurie normaliai vykdomi kas mėnesį.

Nėra davinių, kad trėmimai baigtųsi. Trėmimai siekė kiekvieną Lietuvos kampelį, nors dėl trūkumo priemonių ir ginkluotų pajėgų trėmimam vykdyti jie buvo ruošiami įvairiais laiko tarpais.

Trėmimams dažniausiai naudojamos amerikoniškos transporto priemonės.

Amerikiečių studebekeriai ir fordai, būdami gana patvarūs ir daug pranašesni už rusiškuosius zyzus, pasiekia, kad ir purvinais keliais, kiekvieną Lietuvos užkampį. Geležinkelio stotyse tremiamieji sukraunami į amerikoniškuosius keturašius vagonus, kuriuos rusai paprastai vadina „amerikankomis". Jais bolševikų pareigūnai dažnai gąsdina pavergtuosius: „Znaješ, čto takaja amerikanka".

Trėmimai vykdomi nepaprastu žiaurumu, neaplenkiant nei naujagimių, nei baigiančių savo dienas senelių.

Tremiant nesiremiama valstybinio saugumo sumetimais, bet turima tikslas pagrindinai sunaikinti pavergtas tautas.

Kad tremiamieji negali būti jokie valstybės priešai, aiškiausiai įrodo kad ir tokios ištremtos šeimos, kaip — Bujanauskienė su keturiais mažais vaikais iš A. Balbieriškio kaimo, Balbieriškio valsčiaus, Prienų apskrities, ištremti 1946 metais vasario šešioliktą dieną per pirmąjį antrosios bolševikinės okupacijos masinį trėmimą šicje apylinkėje. Antras pavyzdys — Vitkauskienė su trim mažais vaikais iš Leipalingio, kurie buvo ištremti tuo pačiu laiku.

Jei kam nors ir pavyksta dėl trėmimo vykdytojų „gerasirdiškumo" susigriebti kiek nors maisto ar drabužių, tai **jie nubuožinimo neišvengia dėstiniuose surinkimo punktuose. Minėtų motinų: Bujanauskienės ir Vitkauskienės vaikam buvo neleista pasiimti nei kojinių, nors buvo dvidešimtį laipsnių viršijęs žiemos šaltis. Tik Balbieriškio gerų žmonių pastangom pavyko, apeinant sargybas, pridoti vaikučiam skudurų, kurie gynė juos nuo šušalimo.**

Visi sugrūdami ankštai į vagonus, užkalamos durys ir apraizgomi spygliuotom vielom vagonų langeliai. Žiemą kelionė būna lengvesnė, **bet vasarą silpnesnieji užtroškta, ir pakeliui iš vagonų lavonai išmetami.**

Daugiausia išmiršta šiuo etapu kūdikių. Pusiaukelėje atskiriami nuo šeimų vyrai. Netoli Maskvos ant vagonų durų užkalami užrašai, kad lietuviai vyksta savanoriškai į... respubliką. Dar savaitę kraštę tremtiniai surūšiuojami pagal „pavojingumo" laipsnį. Patiem „pavojingiausiem" paskiriamos pačios blogiausios gyvenimo sąlygos. Visi, pasiekę savo ištrėmimo vietas, buvo **priversti pasirašyti, kad jie išvyko savanoriškai, ir kartu išduoti dokumentai, nurodą jų „savanorišką" išsitrėmima dešimčiai metų, per kuriuos jie neturi teisės be MVD žinios iš paskirtos vietovės pasijudinti. Už atsisakiusius dėti parašus ant panašių blankų buvo priversti pasirašyti kiti.**

Neretai paskutinį kelio galą iki dviejų šimtų kilometrų tremtiniam tenka įveikti pėstiem, brendant per gilų sniegą. Visi apgyvendinami dažniausiai pačių pasidirbtuose lentiniuose barakuose, kuriuose reikia pakelti neįprastą mūsų krašto žmonėm šešiasdešimt laipsnių šalčio. Kiekviename barake talpinama iki šimto asmenų. Juose nėra jokių pertvarų. Kitose vietovėse ištremtieji apgyvendinami mažose trobelėse, kuriose talpinama po dvidešimt asmenų. Gyvenimo sąlygos sukurtos tokios, kad paskubintų ištremtųjų sunaikinimą.

Tremtiniai nuo penkiolikos iki aštuoniasdešimt penkių metų privalo dirbti pačius sunkiausius fizinius darbus. Moterims nedaroma jokio skirtumo. Jei pasitaikydavo, kad tremiamoji būdavo neščia, tai ji nuo darbo nebuvo atleidžiama iki gimdymo dienos, nuolat prižiūrėtojų plakama ir raginama: „Skoreij rabotat... nesdochnes, litovskaja sabaka..." Medicininė priežiūra administracija dažniausiai nesirūpina. L[illegible] tiem lageriam,

LIETUVIAI PASAULYJE

J. A. VALSTYBĖSE

— **Fondą kultūrinei veiklai remti** sudarė lietuviai naujakūriai, apsigyvenę Clevelande ir apylinkėse. Visi tremtiniai mokės į fondą bent po 2 dol. kas mėnuo. Nemokės tik tie, kurie dar darbo neturi ar yra jo netekę. Prie fondo raginami prisidėti ir senieji lietuviai, nes naujieji nuo jų atsiskirti nenori ir nemano. Į laikiną valdybą išrinkti: Ig. Malinauskas, A. Mikulskis, A. Augustinavičinė, M. Žilinskienė, J. Daugėla, V. Kizlaitis ir V. Braziulis. Prisidedant prie fondo platesnei visuomenei, ir fondo valdyba bus sudaryta iš visos lietuvių visuomenės tarpo.

— **Dr. Gylys,** prieš kiek laiko atvykęs iš tremties ir dirbąs Loyolos universitete, apsigyveno Cicero. Jis išrinktas vietos tremtinių pirmininku ir dabar organizuoja lietuviškų ir angliškų knygų biblioteką — skaityklą tremtiniams. Čia taip pat apsigyveno tremties spaudoje pasireiškęs rašytojas **Aloyzas Baronas.** Jis uoliai dedasi prie lietuviško sąjūdžio.

— **Iš Filadelfijos** ateina gandų apie ...ų gyvenančių lietuvių sumanymą steigti naują lietuvišką laikraštį. Esą jau gautas ir „Second Class Permit."

ANGLIJOJE

— Po dvejų sunkių darbo metų, tvarkingai gyvenant, galima ir Anglijoj susitaupyti, nors mums teleista dirbti pigiausiai apmokamoj pramonėje — tekstilėje arba ten, kur angiai nenori eiti, kaip anglių kasyklose, akmenų skaldyklose, plytinėse ar žemės ūkyje.

Paskutiniu laiku vėl padaugėjo mūsiškių namų savininkų skaičius Anglijos, tekstilės pramonės srityje, Bradforde ir apilinkėje, kad palengvintų savo laukimo dienas grįžti į gimtąjį kraštą. Bradforde dabar nusipirko namus: P. Pikčius už 800 svarų, V. Tomkus už 200 svarų, V. Janulevičius dviese susidėję už 1050 sv., P. Jakštonis taip pat dviese už 1100 sv. Be to, kituose artimuose miestuose, kaip Saltaire K. Vileišis nusipirko namus už 750 sv., Keighley — K. Kriaučiūnas už 480 sv., M. P. Gegužiai 900 sv., V. Klimanskis už 250 sv., A. Žukauskas 900 sv. Taip pat estai, latviai ir ukrainiečiai perkasi namus. **Sidabras**

KANADOJE

— **Dr. A. Paplausko-Ramūno** straipsnį apie lietuvių kalbą, tilpusį Montrealio, Kanadoj, laikraštyje „Notre Temps", perskaitęs kun. dr. Aime Carmel, Šv. Anzelmo parapijos klebonas, pareiškė pageidavimo, kad lietuvių kalba būtų dėstoma Montrealio universitete ir pats užsirašė pirmuoju klausytoju.

— **Dr. Antanas Josiukas,** apie 8 mėn. dirbęs mokslinį darbą garsiame Kanados Me Giel universitete, pasirašė sutartį su Toronto universitetu, kur dirbs mokslinį tyrinėjimo darbą džiovos srityje. Šis jaunas, bet dideliais gabumais pasižymėjęs gydytojas, ir tremtyje gyvendamas turėjo atsakingas pareigas plaučių ligų sanatorijose.

VENECUELOJE

— **Klova Romanas,** nepriklausomoje Lietuvoje buvęs prekybininkas, per pirmąją bolševikų okupaciją su šeima pabėgo į Švediją ir ten išgyveno pustrečių metų. Vėliau pats vienas leidosi į pasaulį ieškoti laimės. Apkeliavęs Argentiną, Braziliją, Kolumbiją, Haiti, Portorico ir JAV valstybes apsistojo Venecueloje. Čia išsikvietė iš Švedijos ir savo šeimą. Dabar jau su viršum metai laiko dirba Maracaibo uoste „Lykes Lines" inspektoriumi. Gauna 900 dol. algos per mėnesį. Jis veiklus bei susipratęs lietuvis, uoliai palaiko lietuviškąją spaudą, gerai naudojasi įvairiomis svetimomis kalbomis, bet mieliausiai kalba žemaitiškai.

Nelie Gillis (Batišiūtė), kilusi iš Marijampolės apskr., ieško giminių Vokietijoje arba žinančių apie juos. Yra žinių, kad jos motina ir dvi seserys yra Vokietijoj. Rašyti šiuo adresu: N. Gillis, 1741 Cargill str. Grand Kapidz 4. Mią. U. S. A. arba pranešti „Žiburiams".

Mielas Tautieti, išvažiuodamas į svetimą kraštą, nepamiršk pasiimti vieną vertingiausų knygų: **V. PETERAIČIO LIETUVIŠKAI ANGLIŠKĄ ŽODYNĄ.** Šis žodynas bus tau ištikimiausias draugas ir patarėjas tarp svetimųjų.

Žodyno kaina 22,30 DM. ir galima gauti pas stovyklų platintojus arba tiesiogiai pas mane. Skubios emigracijos atveju užsakymus išpildysiu tuojau.

M. Sutkevičius
Muenchen 9, Pilgersheimerstr. 21/I
Leidėjas

Pirmasis laužas, surengtas lietuvių tremtinių skautų J. A. Valstybėse, buvo liepos 30 d. Čikagos Marquette parke. Čia iš kairės paveiksle matome Lietuvos ir JAV vėliavų akyvaizdoj pradedantį liepsnoti laužą, o iš dešinės — lietuvius skautus sveikinantį JAV skautų vadovą, už kurio matyti svečių, jų tarpe (antras iš dešinės) ir Lietuvos konsulas Čikagoje Dr. Daužvardis. Mūsų skautai atliko kuklią, bet gražią programą, kurią sudarė lietuviškosios liaudies dainos ir tautinai šokiai. Pažymėtina, kad liaudies dainas dainavo kartu su skautais ir lietuviai žiūrovai, kurių gana apsčiai buvo prisirinkę.
V. Noreikos nuotr.

Apie geriausius Europos krepšininkus

PASIKALBĖJIMAS SU RUZGIU ISPANIJOJE

Jau du mėnesiai bus, kai Mikas Ruzgis treniruoja įvairius Ispanų vienetus. Pradžioje pačiam Madride atliko keletą treniruočių įvairiuose klubuose, o vėliau buvo išvykęs į šiaurinę Ispaniją, kur ilgoką laiką vadovavo krepšininkų kursams. Netolimoje ateityje ir vėl žada vykti į provinciją, tik į kitas vietoves, todėl pasinaudojęs proga, kai Ruzgis grįžo į Madridą, nutariau šio bei to paklausti, nes juk jis su kamuoliu išvažinėjo beveik visą Vakarų Europą ir apie atskirų vienetų pajėgumą gerai nusimano.

Bekalbant apie įvairius Europos vienetus, paklausiau, kokia atrodytų krepšininkų rinktinė, jei, pavyzdžiui, Europai tektų žaisti prieš Jungtines Am. Valstybes arba Pietų Ameriką.

— Į tai sunku atsakyti, nes žaidėjų parinkimas didele dalimi praklauso nuo rinktinės sudarytojų ir net politinės padėties, nes, kaip jau visiems teko pastebėti, ir sportas nuo politikos nepajėgia visiškai išsivaduoti. Bet visus tuos nesportinius klausimus atidėję į šalį, galime pamėginti susidaryti vaizdą apie atskirų Europos krepšininkų sugebėjimus. Pirmiausia klasifikuokime tautines krepšinio rinktines, o šalia pridėsime ir pajėgiausius Europoje klubus:

1. Rusai, 2. Čekai, 3. Belgai, 4. Prancūzai, 5. Vengrai, 6. Italai, 7. Šveicarai, 8. Olandai.

1. Brno Kokols (čekų), 2. Monaco, 3. Royal Kets (belgų), 4. Virtus de Bolognia (italų), 5. UA Marsell (prancūzų), 6. PUC (prancūzų), 7. Bellegarde (pranc.).

Tas sugrupavimas, kuri čia padaviau, gali tikti 1948 metų pabaigai, nes ilgesniam laikui suminėtieji vienetai gali savo lygio nebeišlaikyti.

— O kaip, Jūsų manymu, žaidžia portugalai ir ispanai? Pastarieji Paryžiuje šį pavasarį juk visai neblogai buvo pasirodę.

— Jų pajėgumo neteko kaip reikiant įvertinti, nes tik porą kartų juos tesu matęs žaidžiant, todėl negalėčiau pasakyti, kokia vieta jiems sugrupavime tektų.

— Grįžtant prie atskirų Europos krepšininkų, kokie Jums atrodytų geriausi?

— Į tai sunku atsakyti, nes vieni yra išsispecializavę kai kuriose pozicijose ir savo vietoje yra nepakeičiami, bet yra žaidėjų, kuriuos galima matyti tiek vienoje, tiek kitoje pozicijoje gerai žaidžiant. Tas pats yra ir su metimais: negalima pasakyti, kad tas žaidėjas, kuris per rungtynes daugiausia taškų padaro, būtų geriausias, nes jo pasisekimas priklauso daugeliu atvejų nuo viso vieneto pagalbos. Todėl ir tą bendradarbiavimą, jei taip galima pasakyti, reikia įvertinti, nes yra ir žaidėjų, kurie nesistengia pasiekti vieneto laimėjimo bendromis jėgomis, bet tik savo sugebėjimų, kas, aišku, tokiam žaidėjui reikėtų laikyti didele yda. Yra daugybė ir kitų gerų bei blogų žaidėjo pusių, todėl, vertinant krepšininkus, bus sunku nustatyti, kuris geresnis ar blogesnis, be to, kiekvienas asmuo sudarytų rinktinę savo nuožiūra. Dėl to ir dabar, minint žaidėjų pavardes, esu tikras, kad kai kurie sportininkai padarytų keletą pakeitimų šiam sugrupavime. Paminėsiu po du geriausius kiekvienoje pozicijoje:

Puolimas: Aleksejev (rusas), Coosman (belgas)

Puolimas: Perrier (pranc.), Kolar (čekas)

Centras: Mrazek (čekas), Varkala (lietuvis)

Gynimas: Nemeth (vengr.), Chocat (pranc.)

Gynimas: Lissow (estas), Kets (belgas).

— Kuo jie pasižymi, kad galima skirti prie geresnių?

— Apie kiekvieną būtų galima nemaža kalbėti. Kiekvienas tų penkių gali žaisti keliose pozicijose ir visi yra geri žaidimo bendrai: gerai skirsto kamuolį ir nežaidžia perdaug individualiai.

— Mūsų suminėtų žaidėjų grupėje tematau tik vieną lietuvį, o juk mes vien Vokietijoje savo laiku turėjome pajėgių krepšininkų.

— Grupuodamas tiek klubus, tiek žaidėjus, tremtinių sportininkų pajėgų nevertinau, nes, norėdamas būti objektyvus, negaliu grupuoti krepšininkų, kurių žaidimo neteko gerai pažinti, išskyrus Varkalos, kurio pajėgumas liudija, kad yra ne vienas lietuvis tokio lygio, kaip čia minėtieji žaidėjai.

— Įdomu, o kaip jautųsi lietuvių rinktinė, kuri 1939 metais laimėjo Europos pirmenybes, jei tektų žaisti prieš pajėgiausią Europoje vienetą?

— Kaip užtikrintas laimėtojas! Esu įsitikinęs, kad tokia komanda nuo mūsų „gautų" mažiausia keliolikos taškų skirtumu, — tokiu tvirtinimu baigė savo pastabas Mikas Ruzgis, kuris su Prancūzijos rinktine dalyvavo abejose, 1945 ir 47 metų, Europos krepšinio pirmenybėse.

J. Pabedinskas

---

kuriuose atsiranda tremtinių, nusimanančių medicinos klausimais.

Darbovie... nuo gyvenamosios vietos kartais siekia ligi 20 km.

Pasitaiko atvejų, kad iš darbo grįždami nuvargę darbininkai pūgų metu pasiklysta ir pasilieka amžinai miegoti Šiaurėje, palikdami vaikučius, verkiančius duonos.

Darbas dažniausiai būna miškuose — miškai kertami ir paruošiami plukdyti į Sovietų Sąjungos pramonės centrus. Nemaža lietuvių dirba Donbaso ir Vorkutos kasyklose. Darbo sąlygos yra nepaprastai blogos. Vienas Lietuvos partizanas, 1944 metais buvęs vokiečių pagautas į kariuomenę, dalyvavęs didžiuose mūšiuose Rytprūsiuose, papuolęs Vengrijoje rusams į nelaisvę ir ištremtas į Donbaso kasyklas, „turėjo progos" savu kailiu patirti Donbaso vergų padėtį. Jam po metų laiko pavyko iš ten su aštuoniais lietuviais ir dviem estais pabėgti. Jis pasakoja:

— **Dirbantieji kasyklose pas bolševikus labiau krenta, negu kad mūsų krisdavo didžiausiuose mūšiuose Rytprūsių žemėj.**

...rėk tai lynas nutrūko, tai va-
...i susidūrė, sutrindami ke-
...arbininkų, tai sprogdinimo
... buvęs per stiprus, parei-
...s kelių gyvybių. Gais-
...imai tai beveik kas-
...iai... Viską daro
...as ir nevertini-
...ės.
...rbantiem yra
... neatlikusieji
... maisto nor-
...mas užd...
...i išpild...
... kuri

vo galima daugiau per dieną užsidirbti negu kilogramą duonos.

Atlyginimas už darbą 200—300 rublių mėnesiui, už juos galima nusipirkti kibirą bulvių ir keletą kilogramų duonos.

Stovyklose vyrauja badas. Kai dar nebuvo panaikinta kortelių sistema, iš bado daug numirė vaikų ir senelių, nes jie kortelių negaudavo. „Kas nedirba, tas nevalgo", — vyravo bolševikų posakis.

Sunkiausi metai ištremtiesiem buvo 1942 ir 43, kuriais jie gaudavę dienai tik saują miltų ar saują avižų dienai, ką sumaišę su sniegu kepdavo ant kastuvų.

Badas paverčia žmones visiškais gyvuliais. Kai ant šiukšlynų išpildavo administracijos pareigūnai šiukšles, kildavo peštynės dėl silkes galvos ar kaulų, kuriuos sutrynę į miltus ištremtieji virdavo sriubą. Neretam lageryje, kur vergavo labiau „pavojingieji", nuo lagerio kiemo buvo nuskinamos ir suvalgomos visos žolės.

Tremtinė N. pasakoja apie badu mirusį nuo Kaišiadorių senuką. Ejusi ji iš darbo per mišką ir išgirdusi pakelėje kažką dejuojant. Nusigandusi ir norėjusi bėgti, bet išgirdus lietuviškai: „Eikš, vaikeli, padėk man, aš mirštu badu". Po krūmokšniais pasakotoja pamačiusi nušlijusį senelį, kuris dar bandė gelbėti savo gyvybę, raudamas drebančiom rankom žoles. Ji nieko seneliui negalėjusi padėti, be ašarų.

Kita tremtinė giriasi „pralobus", nes pavasarį pasisodinusi pusantro šimto bulvių. Kai jos užaugs, ji tikisi ir kitiem padėti. Neretai ...mos laiškus savo ...nėje, neprašo nei ...onos atsiųsti, o tik ...s ėda.
...lėtis buvusi ir su ap-
... apavu. Iš Kauno iš-
...to" fabriko darbinin-
..., kad **ji būtų laimin-
...us pasaulyje, jei ant savo kūno turėtų nors vienus skalbinius.**

Susidėvėjus tiem drabužiam, su kuriais jie buvo ištremti, nauji siuvamasi iš trąšinių maišų, kurie atstoja ir skalbinius ir viršutinius darbo rūbus.

Nepakeliamos darbo sąlygos, badas ir epidemijos naikino lagerio sąstatus masėm. Kiekvieną dieną **iš prie lagerio durų pakabintų juodų lentų su kreida įrašytom vergų pavardėm, administracijos pareigūnai pirštu ištrindavo katorginінkus iš gyvųjų tarpo.**

Mirusiųjų lavonus apžarstydavo čia pat netoli lagerio ar darbovietės sniege. Aukščiau minėta Bujanauskienė katorgą išlaikė tik šešis mėnesius. Vaikučiai pasiliko vieni, kuriuos dažnai reikdavo kitiem tremtiniam verkšlenančius atitraukti nuo po langais supilto motinos kapo, kai jie išbadėję ten prašydavo valgyti. Daug ištremtųjų paskęsdavo pavasarį ištvinusiose upėse, ruošdami miško medžiagą plukdyti.

Previlegijuotą padėtį lageriuose turi rusai.

Jie yra palaikomi emvėdistų prižiūrėtojų, kurie yra išimtinai rusai. Rusų yra dauguma. Jie neretai susitarę atima iš pabaltiečių iš tėvynės atsiųstus pinigus ar už juos įsigytas prekes. Rusai šitiem apvogimam neretai vartoja peilius, ko kitų tautybių tremtiniai neturi teisės turėti. Jie daugiausia yra kriminaliniai nusikaltėliai, einą per gyvenimą, kaip tikri Stalino sūnūs, be jokio moralinio balasto. Lietuvių ir kitų pabaltiečių tarpusavio solidarumas, pasiaukojimas, geraširdiškumas stebina kitų pavergtų tautų atstovus. Kitiem nesuprantama, kai mūsiškiai, gavę iš namų siuntinius, dalijasi paskutiniais trupiniais, visi kartu kovodami su nuolat grasančio bado šmėkla. Du kartu per mėnesį pasirodydavo darboviečių kooperatyvuose maisto produktų. Visi produktai buvo išperkami per vieną dieną, po to kooperatyvai stovėdavo uždaryti. Ir čia kooperatyvų vedėjai rusai palaikydavo savo tautiečius, padėdami jiem įsigyti didesnius kiekius prekių.

Lietuviai nepamiršta savo laisvės ir tremtyje. Kankinami tėvynės ilgesio tremtyje 1947 m. buvo pradėję leisti laikraštėlį: „Tėvynės Ilgesys". MVD organai leidėjus sugavo ir ištrėmė dar giliau į Sibirą per du tūkstančius kilometrų. Lietuviai Sibire vieninteliai atsisakė dalyvauti buvusiuose rinkimuose. Už tai teko apmokėti kankinimais ir kelių dienų badu.

Atila ir Neronas yra tik šešėlis Stalino tiek žudymų apimtimi, tiek vartojamais metodais. Yra užfiksuoti trys atsitikimai, kada **MVD pareigūnai vidurnaktį apliejo benzinu ir uždegė barakus, kuriuose, išvargę po vergiškų dienos darbų, ilsėjosi po 100 „pavojingiausių" katorgininkų. Iš gaisrų pavyko išsprukti tik 30 procentų vergų.**

Tremtiniam yra pasitaikę Sibire ir kitose vietovėse surasti buvusių cerkvių pėdsakus. Jose dabar buvo įrengta pasilinksminimo ir paleistuvavimo vietos. Besilinksminantieji už buvusio altoriaus atlieka savo gamtinius reikalus.

Jei šiandien operuojama ištremtųjų skaičiais, tai 41-jų metų trėmimo skaičių reikia mažiausiai dvidešimt kartų padidinti. (Elta)

ELTOS PASTABA

Aukščiau pateikti pranešimai yra iš autentiškų lietuviškų šaltinių. Jie nauju šiurpumu iliustruoja sovietų užsimojimą be atodairos ir pagreitintai sunaikinti lietuvių tautą.

Laisvėje gyvenantiems lietuviams tenka pareiga — visais būdais ir priemonėmis šaukti pasauliui apie žmogaus ten, prie Baltijos jūros, naikinimą, laužant natūraliąsias žmogaus teises, laužant pačios JTO paskelbtą žmogaus teisių deklaraciją.

Londonas. Britų užs. reik. ministerijos vicemin. Ch. Mayhew aną šeštadienį. Žem. Rūmuose pareiškė, kad britų ir amerikiečių radijo trukdymai, kuriuos daro Sov. Sąjunga, būsią iškelti sekančiame JT suvažiavime. Trumpomis bangomis britų programos betgi esą įmanoma ir toliau klausytis.

SKELBIMAS

Visuotinio narių susirinkimo, įvykusio š. m. liepos mėn. 31 d., nutarimu, Kempteno Lietuvių Kooperatyvo „Gintaras" likvidacinė komisija skelbia, kad asmenys, turintieji pretenzijų į kooperatyvą, turi jas pareikšti komisijai iki š. m. rugpiūčio mėn. 31d. Vėliau pareikštos pretenzijos nebus priimamos.

AL n 3589

Žiburiai
LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS

Įvykiai Tėvynėje jaudina pasaulio lietuvius

Dėl vis žiauriau sovietinių okupantų Lietuvoje vykdomo genocido visuose laisvosios pasaulio dalies kraštuose gyveną lietuviai yra giliai sujaudinti ir reikalauja, kad būtų sustabdytas toks istorijoj pavyzdžio neturįs nieku nekaltos tautos naikinimas.

Lietuvos laisvinimo organai kreipsis drauge su kitais pavergtaisiais kaimynais vėl į JTO ir jos narius, kreipsis į spaudą, į žmogaus teises ginančias tarptautines lygas. Jų balsą gali žymiai sustiprinti visuomenės ir atskirų žmonių iniciatyva. Ypatingai gali buti reikšmingas balsas lietuvių užjūriuose — Jungtinėse Valstybėse, Didž. Britanijoje, Kanadoje, Australijoje, Pietų Amerikoje. Jų susirinkimų rezoliucijos gyvenamo krašto vyriausybei, spaudai, radiofonui, giminiškoms organizacijoms, įtakingiems asmenims galės ardyti tą tylą, kuria Sovietų Sąjunga nori apkaupti mirti pasmerktuosius žmones ir tautas.

Amerikos lietuviai atskirų kolonijų pastangas nori užbaigti bendru didingu Amerikos lietuvių kongresu, kuris žada praeiti ženkle protesto prieš totalinį genocidą. Vokietijos lietuviai susikaupimą prie kankinamos tautos heroizmo ir protestą prieš JTO nario barbarybę sujungia su Rugsėjo 8-sios švente.

Ir Lietuvos vėliava plevėsuoja Strassburge

PABALTIJO KRAŠTŲ ATSTOVAI UOLIAI SEKA EUROPOS TARYBOS DARBUS

Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto ir Laikinosios Lietuvių Europinio Sąjūdžio Tarybos vardu Strassburge vykstančius Europos Tarybos darbus seka lietuvių delegacija, vadovaujama Lietuvos atstovo Paryžiuje Dr. S. Bačkio. Į delegaciją, be Dr. S. Bačkio, dar įeina kun. Jonas Krivickas ir advokatas Balys Paramskas. Delegacija yra kontakte su Europos Tarybos generaliniu sekretoriatu, Europinio Sąjūdžio generaliniu sekretoriatu, Strassburgo Europinio Sąjūdžio Komitetu, įvairių delegacijų nariais ir pavergtųjų tautų atstovais. Delegacija palaiko glaudų kontaktą ir su spaudos atstovais.

Visi pavergtų kraštų atstovai palaiko glaudų ryšį ir veikia didelio solidarumo dvasioje. Pavergtųjų kraštų delegacijos jau turėjo tris bendrus posėdžius. Didžiosios spaudos atstovai rodo didelį susidomėjimą pavergtųjų kraštų delegacijoms. Pavergtųjų kraštų šiuo metu yra šios delegacijos: Lietuvių, Vengrų, Lenkų, Ukrainiečių, Čekų. Estams atstovauja Lietuvių delegacija.

Visų pavergtų kraštų delegacijų nusistatymas vienodas: jau dabar Europos Taryba turi priimti pavergtųjų kraštų atstovus, nors kaip ekspertus, kol tie kraštai bus išlaisvinti ir galės atsiųsti laisvai rinktųjų parlamentų atstovus.

Prie Lietuvos delegacijos buveinės plevėsuoja Lietuvos vėliava.

Strassburgas. Europos Tarybos patariamajame seime trečiadienį Churchillis **reikalavo įleisti Vokietiją** į nepaprastą parlamento sesiją šių metų gruodžio mėn. arba priimti ją 1950 m. sausio mėn. į Europos Tarybą. Vokietijos priėmimą Churchillis pavadino „didžiausiu ir svarbiausiu klausimu, kuris mums stovi priešaky". Apie suvienytos Europos perspektyvą kalbėdamas, Churchillis patarė palūkėti. „Pirma nusižiūrime merginą, kol ją vedame", — pareiškė jis, pažymėdamas, jog šiuo metu dar negalįs pasisakyti nei už federatyvinę, nei kokią kitą ypatingą Europos formą. Churchillis pasisakė **už Europos teismo rūmų įsteigimą,** kur būtų sprendžiami žmogaus teisių pažeidimo klausimai dvylikoje valstybių, priklausančių Europos Tarybai.

Arkivysk. Beranas protesuoja

ČEKOSLOVAKIJOJ DU NAUJI VYSKUPAI. — LENKIJOJ NUTEISTAS KUNIGAS MIRTI. — KAT. BAŽNYČIA NETEIKS KOMUNISTAMS SANTUOKOS

Praga. Po dviejų mėnesių tylėjimo, Čekoslovakijos arkivysk. J. Beranas trečiadienį raštu pareiškė Čekoslovakijos valst. gynėjui protestą, kad jį vyriausybė „internavo" jo rūmuose, atėmė jam arkivyskupines teises ir, laužydama įstatymus, švietimo ministerija perėmė jo administracijos biurą, konfiskavo Pragos diecezijos piniginius išteklius.

Pragos arkivyskupas nuo birželio 19 d. yra savo rezidencijoje policijos apsuptas ir praktiškai atskirtas nuo aplinkinio pasaulio.

Trnava. Kat. Bažnyčia, nepaisydama Čekoslovakijos komunistinės vyriausybės priešinimosi ir negavusi iš jos sutikimo, „Slovakijos Romoje" — Trnavoje įšventė du naujus vyskupus. Kaip jau žinoma, Čekoslovakijos vyriausybė yra išleidusi įsakymą, kad didelėms bažnytinėms sueigoms reikalinga gauti iš valdžios leidimas. Tad vyriausybė šį vyskupų šventinimą palaikiusi „provokacija". Buvo trukdomas sekmadienį susisiekimas su Trnava. Dvylika valandų prieš šventimo iškilmes sustabdytas geležinkelio susisiekimas ir uždaryti keliai į tą miestą. Kiekvienas, kas norėjo patekti miestan, buvo policijos sulaikomas ir turėjo parodyti asmens dokumentą. Nepaisant to, į iškilmes susirinko apie 12.000 tikinčiųjų, 100 kunigų ir 10 vyskupų. Net netilpo žmonės bažnyčioje ir, nors lietus lijo, tūkstančiai stovėję už durų.

Varšuva. Keturis lenkus, jų tarpe vieną kunigą, aną šeštadienį Krokuvos karinis teismas nuteisė mirties bausme dėl tariamo priklausymo nelegaliai „išlaisvinimo armijai". Kunigas, tėvas jėzuitas, pripažintas kaltu, kad vadovavęs vienai ginkluotajai grupei, kuri šiemet liepos 2 d. Krokuvoj pagrobusi 3 milijonus zlotų.

Vatikanas. Iš čia antradienį pranešta, kad Kat. Bažnyčia nebeteiks aktyviems komunistams jokios santuokos. Atitinkamas dekretas paskelbtas Šv. Oficijos.

JAV pasiuntinys pas Staliną

Maskva. Pirmadienį vakare Stalinas priėmė JAV pasiuntinį Maskvoje adm. A. G. Kirk. 45 minutes trukusiame pasikalbėjime, kaip po to pasiuntinys pareiškęs, buvę kalbėtasi bendro pobūdžio klausimais. Pasiuntinys savo susitikimą su Stalinu pavadinęs mandagumo vizitu, kuris praėjęs maloniai. Pasikalbėjime iš sovietis pusės, be to, dalyvavę užs. reik. min. Vyšinskis ir vienas vertėjas. Adm. Kirk šiemet birželio pabaigoje paskirtas buv. JAV pasiuntinio Maskvoje gen. B. Smith įpėdiniu. Jis pirmasis iš JAV valdininkų, kuris nuo 1948 m. rugpiūčio keturių didžiųjų valstybių pasitarimo susitiko su Stalinu.

Vašingtonas. Dėl JAV pasiuntinio Kirk apsilankymo pas Staliną užs. reik. min. Achesonas spaudai pareiškė, kad Kirk tenai tarėsis dėl 11 milijardų dol. skolos, kurią iš JAV sovietai yra gavę pagal nuomos bei paskolos programą, ir atkreipęs Stalino dėmesį į tai, jog JAV vyriausybė jau kelis kartus, bet vis be pasekmių, yra protestavusi, kad sovietų radijo siųstuvai kliudo „Amerikos balsą". Kaip Acheson pareiškė, Sov. Sąjungoj esą nustatyta daugiau kaip 250 trukdomųjų radijo siųstuvų.

Nauja Raud. Kryžiaus konvencija

Ženeva. 47 tautos, jų tarpe ir Sov. Sąjunga, civilinių gyventojų apsaugai karo laikais priėmė naują Raud. Kryžiaus konvenciją, kuri laikoma pirmuoju tos rūšies tarptautiniu susitarimu istorijoje. Tik Izraelis ir Burma susilaikė nuo balsavimo. Susitarimas numato, kad pasirašiusios valstybės gali įrengti saugumo zonas sužeistiesiems ir ligoniams, seniams, vaikams, gimdančioms motinoms ir motinoms su kūdikiais. Remdamasi pastarojo karo patirtimi, konvencija uždraudžia deportacijas, represalijas ir įkaitų ėmimą. Karo belaisvių konvencijoje partizanams pirmą kartą istorijoj tam tikromis sąlygomis teikiama tokia pat apsauga kaip reguliarių armijų kariams.

Atentatas prieš marš. Rokosovskį

Hamburgas. „Die Welt am Sonntag" pranešė, kad liepos 25 d. Potsdame atentatininkai bandę nužudyti sovietų ginkluotųjų pajėgų vyr. vadą Europoje marš. Rokosovskį, išsprogdindami pragaro mašiną po vyr. būstine Potsdame. Per sprogimą esą žuvę 20 sovietų aukštųjų karininkų, jų tarpe Potsdamo miesto komendantas gen. Verginin. Pats Rokosovskis išlikęs. United Press telefonu paklausus Potsdamo policijos vadovybę, paaiškinta, jog Potsdame esanti įvykus „sunki nelaimė"; vokiečių policija vengė suteikti bet kokių tikslių informacijų.

Krikščioniškoji dauguma Vokietijos parlamente

Frankfurtas. Vienuolikos vakarinės Vokietijos kraštų ministerių pirmininkų biuras pranešė, kad sekmadienio rinkimuose į vakarinės Vokietijos parlamentą — Bundestagą iš 31,1 milijono turėjusių teisę balsuoti dalyvavo beveik 25 milijonai, arba 78,7%, vyrų ir moterų. Negaliojančių balsavimo kortelių paduota per 770.000 Rinkimuose pirmaujančią vietą pasiekė krikčionys demokratai.

Pagal galutinius duomenis, krikščionių demokratų (socialų) unija (CDU ir CSU) surinko per 7.350.000 balsų ir Bundestage turės 139 vietas; socialdemokratei (SPD) — per 6.900.000 balsų su 131 vietomis; laisvoji demokratų partija ir demokratų liaudies partija (FDP ir DVP) — per 2.780.000 balsų su 52 vietomis; komunistų partija (KPD) — per 1.360.000 su 15 vietų, bavarų partija (BP) — per 980.000 su 17 vietų, Centro partija (ZP) — per 720.000 su 10 vietų, ir kt. Iš viso Bundestagas turės 402 atstovus.

Augsburgas. Pasaulio atgarsis dėl vokiečių parlamento rinkimų labai nevienodas. JAV užs. reik. ministerija kalba apie „nuosaikiųjų grupių" pergalę ir pažymi, jog komunistai patapę skeveldrine grupe. Pastebėtinas esąs konstatavimas, jog tikima, kad vakarinės Vokietijos vyriausybė būsianti tik laikinoji, po kurios seksianti vyriausybė visai Vokietijai, kai tik didžiosioms valstybėms pavyksią susitarti „demokratinių principų bazėje". Tuo tarpu britų spauda su mažomis išimtimis esanti nepatenkinta ir kalba apie nacionalistinę srovę, kuri esanti pagavusi vokiečių tautą.

Oficiali Čekoslovakijos informacijos agentūra praneša apie „nacistinių ir fašistinių partijų" laimėjimą. Ir Jugoslavijos informacijos biuras tvirtina, kad komunistai buvę terorizuojami okupaciinių pajėgų, tuo tarpu kai amerikiečiai rėmę CDU, o britai — SPD. Prancūzijoj vyrauja laikraščiuose nuosaikesni komentarai, kur socialistas L. Blumas pabrėžia, jog vokiečių nacionalizmo pavojus geriausiai būtų pašalinamas tuo, kad sąjungininkai prisidėtų prie laisvos, taiką mylinčios ir suvienytos Vokietijos atstatymo ir kad pamatytų, jog Vokietija amžinai negalinti gyventi atgailos būklėje.

Vatikanas. „Osservatore Romano" Vokietijos parlamento rinkimus pavadino reikšmingiausiais po karo rinkimais Europoje. Tais rinkimais dauguma įrodžiusi, kad ji esanti tikra pasiekti savo tikslus be socialdemokratų ir komunistų partijų.

Apie „garso bangų karą"

New Yorkas. Suintensyvėjus amerikiečių ir anglų radijo žinių perdavimui už geležinės uždangos, sovietai ėmėsi karštligiškai statyti ištisą tinklą trukdytojų, nenorėdami, kad sovietų radijo klausytojų nepasiektų tiesos žodžiai, siunčiami per amerikiečių „Voice" ir anglų BBC radijo siųstuvus. Šiuo metu yra nustatytos 205 sovietų trukdymo stotys. Tačiau amerikiečių ir anglų radiotechnikos specialistai mano, kad tokių stočių sovietai turi apie 1000, nors tai jiems kaštuoja milijonus dolerių. Spėjama, kad šių trukdymo stočių statytojai yra deportuoti vokiečių radijo specialistai. Šiam „garso bangų karui" laimėti amerikiečių inžinieriai jau padarę pažangą, kuri tačiau laikoma paslapty ir tuo tarpu neskelbiama. Iš kitos pusės, amerikiečiai nesiima ir neturi noro imtis žygių, nors tam ir turi priemonių. (S&S)

Vašingtonas. JAV aukštasis komisaras Vokietijai J. Mc Cloy spaudos atstovams pareiškė, jog JAV vyriausybė esanti nusprendusi vakarinį Berlyną įtraukti į Marshallio planą.

Berlynas. JAV karinės valdžios Vokietijoj vyr. būstinė nuo rugpiūčio 14 d. yra Frankfurte a. M. Atskiros įstaigos, kurios palieka Berlyne ir tarnaus būsimajam aukštajam komisarui Mc Cloy, kai jis bus Berlyne, vadinis „Karinės valdžios įstaiga, Berlynas"; tai įstaigai vadovauti paskirtas pulk. lt. Ogden.

Frankfurtas. Iš klastotų 5.— DM banknotų, kur trikampis kairėj po žemės rutuliu paliktas baltas, dabar pasirodė naujas varijantas. Tame banknote tas trikampis rudai užtušuotas. Ypač reikia būti atsargiems su 5.— DM banknotais, kurių numeriai prasideda b 73 ir b 94 skaičiais. Visi 5.— DM banknotai netrukus būsią išimti iš apyvartos ir pakeisti naujais.

TRUMPOS ŽINIOS

Vasingtonas. Prez. Trumanas aną penktadienį paskyrė gen. J. L. Collins JAV armijos štabo viršininku vietoj gen. Bradley, kuris paskirtas bendrojo JAV ginkluotųjų pajėgų štabo viršininku.

Vašingtonas. Gen. Tomas T. Handy paskirtas gen. Clay įpėdiniu, t. y. amerikiečių ginkluotųjų pajėgų vyr. vadu Europoje. Gen. Huebner, kuris po gen. Clay atsistatydinimo laikinai ėjo jo pareigas, lieka ir toliau vadovauti JAV kariuomenės daliniams Vokietijoj. Gen. Handy 52 metų ir antrojo pasaulinio karo metu yra buvęs armijos gen. štabo viršininko pavaduotojas.

Heidelbergas. Pasirengimai didiems JAV kariuomenės rudeniniams manevrams Europoje, kur dalyvausią daugiau kaip 110 000 karininkų ir karių, kaip praneša JAV vyr. būstinė Europoje, jau beveik baigti. Pratybos daugiausia būsiančios atliekamos Frankfurto, Nuerbergo ir Muencheno apylinkėse.

Vašingtonas. JAV lėktuvų gamybos direktorios gen. F. Smith Atstovų Rūmų tyrimų komisijoj pareiškė, kad tuoj po Berlyno blokados įvedimo buvusios aliarminėn parengtin skirtos dvi bombonešių grupės. Tai buvę padaryta, kai gen. Clay tuolaikinį armijos ministerį K. Royall painformavęs, jog padėtis pagal aplinkybes galinti reikalauti ginkluotųjų pajėgų panaudojimo. Be to, tada visomis jėgomis buvusi pavartyta priekin bombonešio tipo B 36 statyba.

Vašingtonas. JAV senatas vienu balsu paskyrė 311 mil. dol. įrengti įmonėms, kur būtų toliau tobulinami greitesni kaip garsas lėktuvai ir vairuojamieji sviediniai. Pirmiausia numatyta pastatyti tyrimo centras karinei aviacijai JAV vakaruose. Likusioji suma būsianti išleista „vėjo tuneliui", kur išbandomi greitesni kaip garsas lėktuvai.

Sidnejus. Britų atomo mokslininkas prof. M. Oliphant per savo paskaitą Sidnejuje painformavo apie atominės bombos veikimą. Atominė bomba esanti nepaprastai pigus ginklas, pareiškęs profesorius, pridurdamas: „Kur tūkstantis ir daugiau bombonešių turėdavo pulti naktis po nakties, tą darbą atliktų vienui viena atominė bomba".

Briuselis. Liberalų partijos atstovui G. Eykens, po šešių savaičių vyriausybės krizės, Belgijoj pavyko sudaryti koalicinį kabinetą iš 8 liberalų ir 9 katalikų ministerių. Tuo būdu dabar Belgijos parlamente opozicija sudarys socialistai, kurių vadas buv. min. pirm. Spaak per Europos Tarypos suvažiavimą Strassburge išrinktas Europos parlamento pirmininku. Strassburge. Spaakas pasakęs: „Europa mane myli labiau negu Belgiją.

Vašingtonas. JAV kariniai saugumo organai parengė prez. Trumanui pranešimą, įspėdami, kad Sov. Sąjunga dar šiemet galinti likviduoti Tito režimą ir absorbuoti Jugoslaviją. Tai galį įvykti per aštuonias savaites, kol prasidės žiema. Sovietai įsikištų ne tiesiogiai, bet sukeldami Jugoslavijoj iš vidaus revoliuciją, kurią paremtų ginkluotieji jų daliniai per Vengrijos ir Rumunijos sienas. Sovietams tokiai akcijai esąs dabar pats geriausias momentas, nes kitais metais santykiai tarp Jugoslavijos ir Vakarų tiek sustiprėsią, kad būsią sunku sovietams žygiuoti prieš Tito (DM).

Jugoslavija sovietams jau priešas

Padėtis nelaikoma aliarmuojama

Londonas. Sovietai savo notoje Jugoslavijos vyriausybei deklaravo savo nusistatymą Jugoslavijos atžvilgiu, pareikšdami, jog „Sov. Sąjunga nebegali Jugoslavijos laikyti savo sąjungininke". Sovietų nota yra atsakymas į Belgrado vyriausybės Sov. Sąjungai įteiktą rugpiūčio 3 d. skundą, kuriame marš. Tito nusiskundžia, jog Sov. Sąjunga nebepalaiko Jugoslavijos teritorinių reikalavimų dėl Austrijos Karintijos. Savo notoje sovietai konstatuoja, …
vyriausybė esanti …
įsipareigojimus Sov…
vilgiu, kad ji el…
Sov. Sąjungos sąjungi…
priešas, kad Jugosla…
sybė palaikanti „sti…
su kapitalistiniu užs…
ji vis aiškiau susi… perialistais prieš Sov. Sąjungą ir įstojanti į antisovietinį bloką.

Londonas. Vos keturios dieno…
ėjo po sovietų notos įteikimo…
slavijai, Sov. Sąjungos mi…
taryba nutarė ligšiolinį sovie…
untinį Belgrade A. J. Lavre…
šaukti ir paskirti užs. reik. …
steriu.

Paryžius. Čia Balkan…
bima vis su didesn…
nelaikoma aliarm…
ma, kad Sov. Sa…
diplomatinius s…
ja. Tačiau ne…
banijoj padėtis…
kijos kariuom…
kilėlių likučius…
kalnynais gali…
…nyje tolim…
…lis įvykt…
…pagal…
…oro…